

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
Факультет педагогіки і психології
Кафедра української мови та методики навчання

ЛОГОС

Студентський вісник

Випуск шостий

Київ – 2016

УДК 811.161.2:394.26(477)

*Затверджено рішенням Вченої ради інституту педагогіки і психології
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
(протокол № 3 від 3 листопада 2010 р.).*

*Логос. Студентський вісник. Випуск шостий // за ред.
Чабайовської М. І. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – 100 с.*

У віснику поміщено доповіді студентів, майбутніх учителів початкових класів, учасників щорічної наукової конференції Факультету педагогіки і психології, приурочені 160-річчю з дня народження та 100-річчю від дати смерті Івана Яковича Франка.

Рецензенти:

Ткачук Г.О., кандидат педагогічних наук, доцент, завкафедри української мови та методики її навчання Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Осколова М. Д., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії початкової освіти, індивідуального навчання та методик викладання дисциплін гуманітарного циклу Київського університету імені Бориса Грінченка.

УДК 811.161.2:394.26(477)

© НПУ імені М. П. Драгоманова

© Факультет педагогіки і психології

Іван Якович Франко

160

ПЕРЕДМОВА

Шановні читачі!

Перед Вами шостий номер вісника, який розповідає про наукову діяльність студентів Факультету педагогіки і психології, зокрема, про літературно-мистецьке свято **"Нам пора для України жить"**.

"Логос" у перекладі з грецької мови означає "слово" і відповідає поняттям: "слово", "мова", "мовлення". Цей термін може також трактуватися як "розум", "мудрість".

Цей випуск вісника приурочений 160-річчю з дня народження та 100-річчю від дати смерті Івана Яковича Франка.

І. Я. Франко – європейський геній. Багатогранність його таланту більш ніж дивовижна. В одній особі поєдналися поет, прозаїк і драматург, перекладач і літературний критик, історик і теоретик літератури, філософ, фольклорист, мовознавець, етнограф та економіст, один з найважливіших політиків Галичини кінця 19 – початку 20 століття.

Називаємо його Великим Каменярем, який проклав рідному народові шлях у краще майбутнє. Називаємо його титаном праці, що високо підніс українське слово.

У 50-томне «Зібрання творів І.Франка», видане у Києві до 130-річного ювілею, ввійшла, як вважають літературні дослідники, лише половина, написана невтомним трудівником.

«Ми не можемо назвати, мабуть, жодної ділянки людського духу, в якій би не працював І.Франко і в якій він би не був великий», – так високо оцінив його діяльність Павло Загребельний.

З повагою – Чабайовська Марія Іванівна

Вислови Івана Франка та цитати з його творів

«На дні моїх споминів і досі горить той маленький, але міцний вогонь...

Це вогонь у кузні мого батька. І мені здається, що запас його я взяв дитиною в свою душу на далеку мандрівку життя».

***

*"І всі ми вірили, що своїми руками
Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт,
Що кров'ю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ".*

***

*"... Народе мій! Не самі сльози і зітхання
Тобі судилось! Вірю в силу духа
і в день воскресний твого повстання".*

***

"Нехай пропаде моє ім'я, але нехай росте і розвивається український народ!"

***

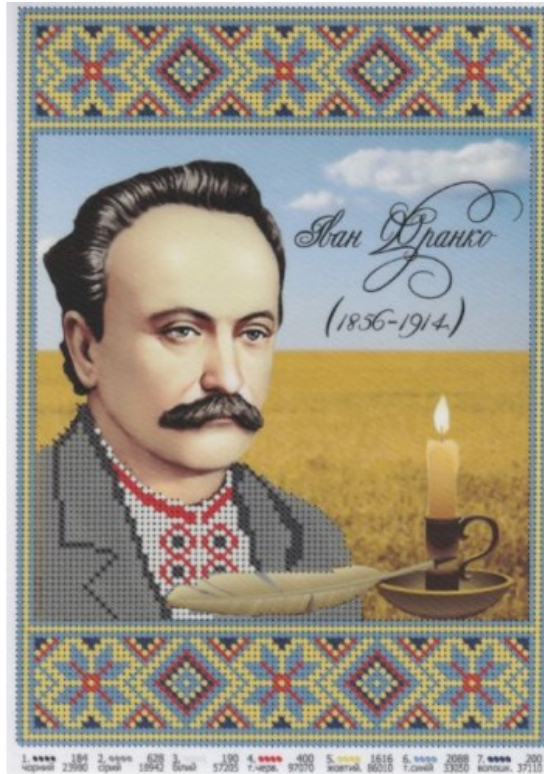
*"Книги – морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить".*

***

"Зробив, що зміг, хто зможе, хай зробить краще".

Іван Якович Франко (1856 -1914)

Видатний український письменник, критик, перекладач, журналіст, фольклорист, етнограф, філософ, соціолог, історик, економіст, мовознавець, літературознавець, учений, громадський і політичний діяч.

Доктор філософії, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка, почесний доктор Харківського університету.

Народився: 27 серпня 1856 р. у селі Нагуєвичі Дрогобицького повіту в Східній Галичині.

Батьки: Яків Франко, Марія Кульчицька.

Діти: Петро Іванович Франко, Тарас Іванович Франко, Анна Іванівна Ключко, Андрій Іванович Франко.

Помер: 28 травня 1916 р. у Львові (59 років). Похований на Личаківському кладовищі.

Національність: українець.

Псевдонім: титан праці.

Мова творів: українська, польська, німецька, російська.

Літературно-мистецьке свято "Нам пора для України жить!"

У 2016 році громадськість України відзначає дві дати –
**100 років з дня смерті та 160 літ від дня народження
Івана Яковича Франка**

Студенти 41 пнт, 42 ппр, 43 пі та 22 ппр, 23 пі груп –
*Артемюк Богдана, Шокотько Марина, Коржук Катерина, Рудник Аліна,
Світайло Вікторія, Проценко Наталя, Перегон Тетяна, Затєєва Каріна,
Нижник Анастасія, Юхименко Аліна, Рубанка Світлана, Сімех Вікторія,
Осіпова Ілона, Індучна Олена, Палагеча Оксана, Попчук Яна, Якимчук Тетяна,
Павлюк Оксана, Малакян Кароліна, Іваненко Вікторія, Борисова Альона* –
члени гуртка методики навчання української мови "Логос"
(керівник: доцент Чабайовська М. І.) – взяли активну участь
у франківських читаннях «Нам пора для України жить!»,
присвячених цим знаменним датам.

Після Тараса Шевченка в українській літературі не було постаті такого масштабу, як Іван Франко.

Про його здібності свідчать такі факти:

- за 10 днів навчився читати по-українськи;
- знав 15 мов, перекладав окремі глави з Біблії, сонети Шекспіра, "Фауст" Гете, "Мертві душі Гоголя" та інші твори українською мовою;
- досліджував Т. Г. Шевченка, перекладав його твори німецькою мовою, знав майже весь "Кобзар" напам'ять.

Працездатності І. Я. Франка могли б позаздрити навіть найзатятіші вчені. 16-18 годин на добу за письмовим столом. Глибокі і різнобічні знання, досягнуті шляхом великого труда, дали йому право стати в шеренгу визначних творців науки, літератури, культури.

З листа до Нобелівського комітету, написаного професором, доктором філософії Йосипом Застирцем: «Це видатний поет і прозаїк, Великий Провідник свого народу. Міжнародний геній заслуговує, щоб славна Королівська Академія нагородила його Нобелівською премією».

Цей лист, написаний 1915 року, надійшов до Стокгольма вже тоді, коли список лауреатів Нобелівської премії 1915 р. вже був затверджений. У 1916 році кандидатура Івана Франка не розглядалася, оскільки в травні цього року український поет помер, а Нобелівські премії посмертно не присуджують.

До 130-річчя від дня народження І. Франка директор департаменту в ЮНЕСКО відзначив:

«Ніколи не чекав, що людина за своє життя може стільки написати. Уявляєте, коли до нас у секретаріат почали заносити томи І. Франка, я думав, що їм кінця не буде. П'ятдесят томів.

Україна може перед усім світом пишатися такою геніальною людиною...».

**Чабайовська М. І.,
доцент кафедри
української мови та
методики навчання**

Керівник гуртка «ЛОГОС», відповідальна за підготовку та проведення свята «Нам пора для України жити!» – доцент Чабайовська М. І.

Ведучі – Атемюк Богдана та Шокотько Марина

На святі «Нам пора для України жити!»

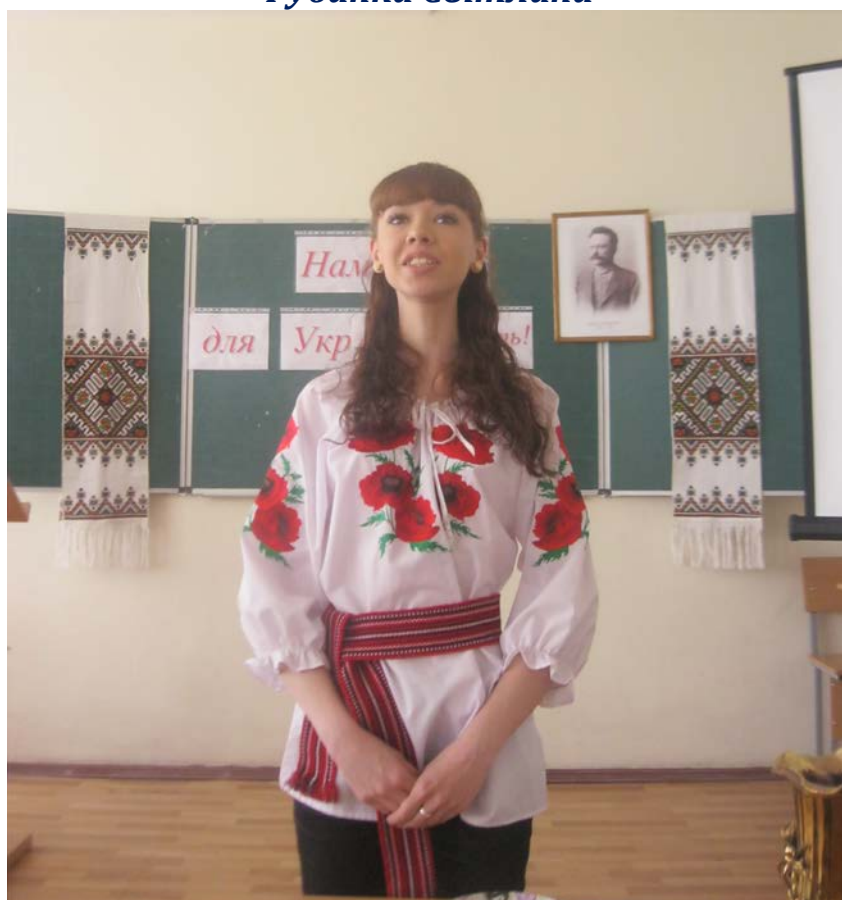
Проценко Наталя

Перегон Тетяна

Рубанка Світлана

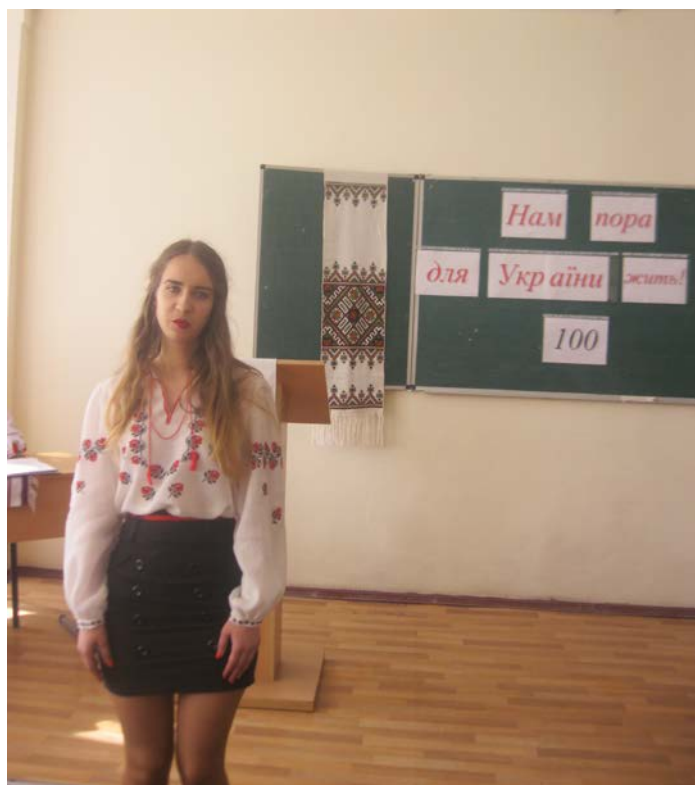
Осінова Ілона

Індучна Олена

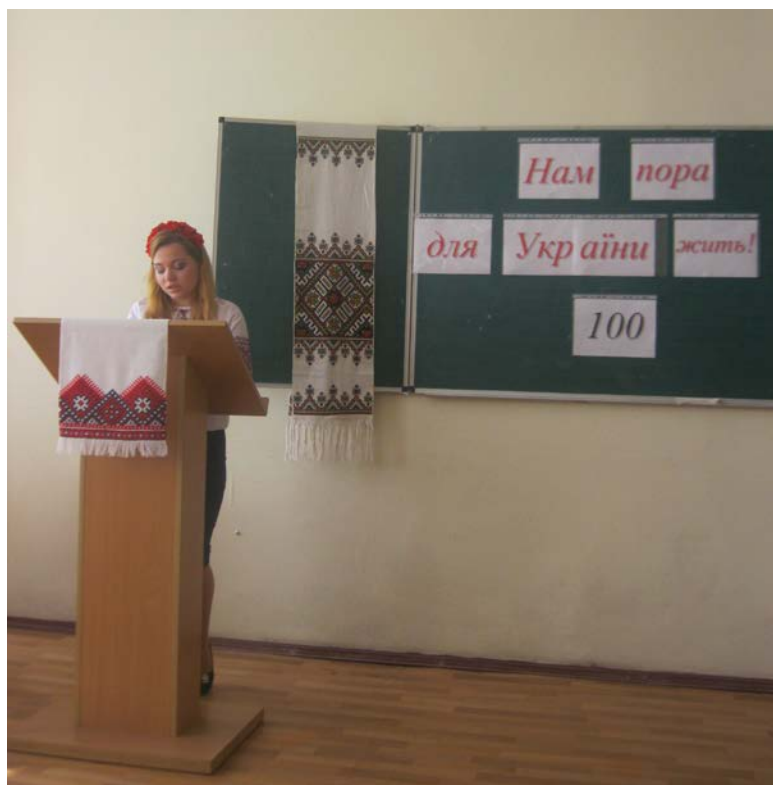
Попчук Яна

Палагеча Оксана

Павлюк Оксана

Проценко Наталя

Коржук Катерина в ролі Киці (вірш «Плакала Киця на кухні...»)

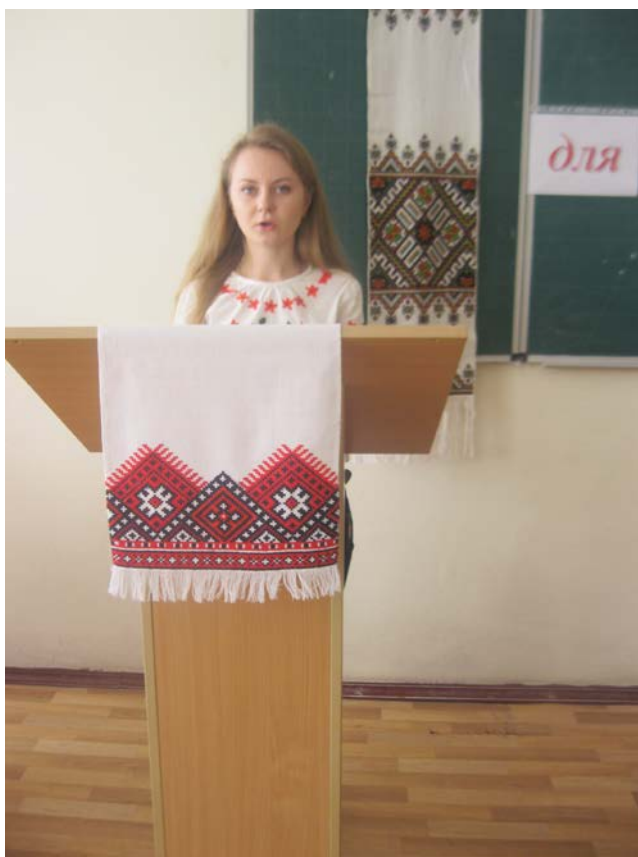
***Перегон Тетяна і Світайло Вікторія
в ролях Журавля і Лисички***

***На святі – доцент Баракхтян Микола Миколайович і методист
стаціонарної форми навчання Ястремська Ніна Вікторівна***

Рудник Аліна

Світайло Вікторія

Нижник Анастасія

Юхименко Аліна

Борисова Аљона

На Франківських читаннях

Технічний супровід свята здійснювала Затєєва Каріна (зліва). Тітяєв Володимир Миколайович, заступник директора з виховної роботи Факультету педагогіки і психології, – гість свята.

Завкафедри професор Ганна Василівна Семеренко (в першому ряду) серед членів гуртка «ЛОГОС»

Сценарій літературного свята “Нам пора для України жить...”

(до 160-річчя від дня народження та 100-річчя від дня смерті
І.Я.Франка)

Святково прибрана сцена.

На сцені: портрет І. Я.Франка, книжкова виставка "Іван Франко – поет національної честі", фотографії епізодів життя Великого Каменяра та його сучасників. На видних місцях залу – цитати з творів Франка, висловлювання про поета (вислови Франка та цитати з його творів див.: с. 5). На задньому плані – декорації із карпатськими краєвидами.

Читець: Сорок літ, як Мойсей по пустині,
Він проводив народ за собою.
В небо рвалися очі вірлині,
А життя вниз тягло - бо в долині
Бій завзятий ішов з темнотою.
Як мечем, воював він словами,
То пророчив, то вчив як учитель,
То, як батько помежи синами
Пробував і творив поміж нами,
Правди й волі безсмертний служитель.
Він не гнувся під праці вагою
І ніколи її не цурався.
Як лицар, серед лютого бою,
На бій-полю поляг головою,
Але духом в безсмертя піднявся.

Б. Лепкий "Іванові Франкові"

1 вед.: Галичина дала світові багато визначних людей. Серед них яскравою постаттю є Іван Франко - класик української літератури, геніальний письменник, перекладач, публіцист, учений, громадський і політичний діяч, який своєю невтомною працею будив і зміцнював національну свідомість українців.

2 вед.: Іван Франко - європейський геній - встає сьогодні з нами за збереження Української держави, яку він будував своєю титанічною, каменярьською працею. За обсягом знань, багатством лексичного запасу він

був енциклопедією, а за працьовитістю, результативністю та глибиною мислення його величають титаном думки і праці. Людству він залишив **близько 6 тисяч оригінальних і перекладних творів, статей, рецензій.**

1 вед.: Перегорнімо ж сторінки книги життя Івана Яковича Франка.

2 вед. 27 серпня 1856 року в с. Нагуєвичі Дрогобицького повіту в Галичині в родині відомого на всю округу коваля народився ясноокий хлопчик. Зростав Іванко розумним і допитливим, роботящим, добрим і товариським. Дитинство Яся (Ясем або Мироном часто тоді звали Івана в родині) минуло в селах мальовничого Підгір'я - Нагуєвичах та Ясенині Сільній - в селянському оточенні. З рідним селом в'яжуться спогади письменника про дитинство: "Неначе вві сні, виринають перед моєю душею забуті тіні давньої минувшини, рисуються виразними силуетами на тлі крайообразу мого рідного села і промовляють до мене давно нечутими, простими, тихими словами."

Вірш "У долині село лежить"

У долині село лежить,
Понад селом туман дрижить,
А на горбі, край села
Стоїть кузня немала.
А в тій кузні коваль клепле,
А в коваля серце тепле,
А він клепле та й співа
Всіх до кузні іззива.

1 вед.: Так згадував Іван Франко батьківську кузню, що будила в пам'яті світлі та щасливі спогади. Там він слухав розповіді селян про тяжку працю, злидні та неврожаї, бачив нужденних заробітчан. У дитячу душу глибоко запало побачене і почуте. Він зрозумів, як тяжко живеться людям, і усвідомив, що за кращу долю треба боротися. Вогонь кузні та батьківська любов зігрівали душу великого письменника: "На дні моїх споминів і досі горить той маленький, але міцний вогонь... Се вогонь у кузні мого батька. І мені здається, що запас його я взяв дитиною у свою душу на далеку мандрівку життя. І що він не погас і досі".

2 вед.: На шостому році життя Івася віддають до школи в с.Ясеницю Сільну. Тут вчився два роки. Пізніше навчався в школі при монастирі М.Дрогобича, Дрогобицькій гімназії. Протягом усіх восьми років навчання в гімназії Іван був одним з найкращих учнів. Охоче вчився малювання, теорії музики, брав участь в гімназійному хорі. Він жадібно читав усе, що потрапляло йому до рук, на нужденні копійки купував книги, збирав власну бібліотеку. На час закінчення гімназії в ній було вже понад 600 примірників творів як української літератури, так і німецької, польської та інших європейських мов. Згадуючи роки навчання, писав: "Шевченка я вивчив майже всього напам'ять".

Пісне, моя ти сердечна дружино.
Серця відродо в дні горя і сліз,
З хати вітця, як єдинеє віно,
К тобі любов у життя я приніс.
Тямлю як нині: малим ще хлопчиною
В мамині пісні заслухувавсь я;
Пісні ті стали красою єдиною
Бідного мого, тяжкого життя.

1 вед.: Першою розбудила в дитячому серні Івана поетичні струни, любов до пісні його мати – Марія Кульчицька. Вона любила співати і знала багато пісень; співані нею синові народні пісні вводили його в світ поезії і багато заважили в розвиткові майбутнього митця слова. Вони навчили його переживати виспівані з сумом людські турботи, недолю і незгоди, ненавидіти зло і кривду. З голосу матері він запам'ятав чимало задушевних ліричних пісень, коломийок, повний цикл весільної пісенності, ряд епічних балад і співанок. Найсердечнішими словами згадував поет матір і її пісні, силу яких відчував усе ясніше й глибше зі зрілістю. Дуже багато дав отой ласкавий материн спів майбутньому поетові, а через нього й українській літературі. Народні пісні стали улюбленими піснями Франка. Недаремно ж свою любов до пісень поет називав прекрасним віном (посагом), придбаним у батьковій хаті.

"Мамо, голубко! - було налягаю -
Ще про Ганнусю, шумильця, вінки!"
"- Ні, синку, годі! Покіль я співаю,
Праця чекає моєї руки."
...Ох, і не раз тая пісня сумненька

В хвилях великих невгодин життя
Тихий привіт мені слала, мов ненька,
Сил додала до важкого буття.

2 вед.: Іван Франко мав чималий доробок як фольклорист: 400 зібраних пісень і 1800 коломийок. Також він сам був добрим співаком. Тексти пісень від нього записував Михайло Павлик, а мелодії – Микола Лисенко. Багато віршів самого письменника стали народними піснями.

Повідомлення "Музей-садиба І. Я. Франка в Нагуєвичах" виголосить...

II. У СВІТ ШИРОКИЙ...

Лиш в праці мужа виробляєсь сила,
Лиш праця світ таким, як є, створила
Лиш в праці варто і для праці жить.

Іван Франко

1 вед.: Склавши на "відмінно" іспити на атестат зрілості, І. Я. Франко вступає до Львівського університету на філософський факультет. Він одразу активно включається в студентське життя, стає співробітником журналу "Друг", в якому друкує свої вірші і перші оповідання. Навколо Франка групується талановита студентська молодь. Він ґрунтовно вивчає давню українську писемність. Протягом першого року навчання в університеті перечитав усю бібліотеку студентського товариства, кілька тисяч томів. Разом з товаришами здійснює кілька мандрівок по Галичині, поширює заборонені в Австро-Угорщині книги і журнали.

Заглиблений у книг нових і давніх стоси,
Він слухав голоси з низин і з-понад хмар,
І хоч хитався він, та мав високий дар
Гніт ненавидіти і люд любити босий.

Максим Рильський "Франко"

2 вед.: Молодий Франко стає найпомітнішим ученим у Галичині. Він публікує численні праці з історії української літератури, пише розвідки про творчість Шевченка, Федьковича, Руданського.

І наживає багато недоброзичливців, тих, хто хотів бачити Західну Україну додатком Польщі або Австро-Угорщини. Тому почесним доктором стає тільки у 50 років.

1 вед.: Митець будив свідомість нації, показував на прикладах своїх героїв, якими мають бути справжні патріоти України. Ви зрозумієте це, читаючи твори письменника „Захар Беркут”, „Борислав сміється”, "Перехресні стежки" тощо.

2 вед.: "Вогонь в одежі слова" Франковими словами найкраще можна назвати Франкову творчість, полум'яну й пристрасну, роздмухану найголовнішими вітрами життя і звернену сяючими сполохами своїми вперед, у завтра. Пильним, активним вгляданням у майбутнє є вся творчість геніального українського мислителя-письменника – вченого, прокладача шляхів, рубача нетрів і знищувача скель – того, кого народ заслужено назвав славним іменем "Великого Каменяря".

Лиш діло робіть! І не по ваших словах
Колись вас судитимуть люди;
Лиш трудом запічним мурований шлях
Заслугою вашою хай буде!

Іван Франко

Вірш "Каменярі"

1 вед.: Полум'яною синівською любов'ю Іван Франко любив рідну Україну. Та любов його до рідного краю не була пасивною, споглядальною. Він любив Україну полум'яною любов'ю поета-борця і присвятив їй не тільки такі перлини поезії, як "Моя любов", "Розвивайся ти, високий дубе...", "Не пора, не пора...", але й усеньке своє життя. Тому гостро виступав проти показного патріотизму, проти любові на словах.

Поезія «Моя любов»

Вона так гарна, сяє так
Святою чистою красою,
І на лиці яріє знак
Любові, щирості, спокою.

Вона так гарна, а проте
Так нещаслива, стільки лиха
Знесла, що квилить лихо те
В її кождіській пісні стиха.

Її пізнавши, чи ж би міг
Не полюбить її сердечно,
Не відректись власних втіх,
Щоб їй віддатись доконечно?

А полюбивши, чи ж би міг
Я Божую її подобу
Згубити з серця, мимо всіх
Терпінь і горя аж до гробу?

І чи ж перечить ся любов
Тій другій, а святій любові
До всіх, що лють свій піт і кров,
До всіх, котрих гнетуть окупи?

Ні, хто не любить всіх братів,
Як сонце Боже, всіх зарівно,
Той щиро полюбить не вмів
Тебе, кохана Україно!

2 вед.: 17 березня 1883 року поет написав вірш **"Розвивайся ти, високий дубе..."**, якого зараз ще мало хто знає.

(Ведучі по черзі читають по дві-три строфи)

Розвивайся ти, високий дубе,
Весна красна буде!
Розпадуться пута віковії,
Прокинуться люде.
Розпадуться пута віковії,
Тяжкії кайдани,
Непобіджена злими ворогами
Україна встане.

Встане славно мати Україна,
Щаслива і вільна,

Від Кубані аж до Сяна-річки
Одна, нероздільна.
Щезнуть межі, що помежували
Чужі між собою,
Згорне мати до себе всі діти
Теплою рукою.

"Діти ж мої, діти нещасливі,
Блудні сиротята,
Годі ж бо вам в сусід на услужі
Свій вік коротати!
Піднімайтесь на святеє діло,
На щирую дружбу,
Та щоби ви чесно послужили
Для матері службу.

Чи ще ж то ви мало наслужились
Москві і Ляхові?
Чи ще ж то ви мало наточились
Братерської крові?
Пора, діти, добра поглядіти
Для власної хати,
Щоб ґаздою, не слугою
Перед світом стати!"

Розвивайся ти, високий дубе,
Весна красна буде!
Гей уставаймо, єднаймося,
Українські люде!
Єднаймося, братаймося
В товариство чесне.
Най братерством, щирими трудами
Вкраїна воскресне!

1 вед.: А з якою любов'ю і теплотою відзивається славний син нашого народу про чарівний куточок Прикарпаття, про землю, де проминуло його дитинство.

(Під супровід «Мелодії» М. Скорика)

Погідна ніч літня в підгірськiм краю.
О, скільки чарів, скільки в ній краси!
Там в далі гори-велетні дрiмають,
Тут цвіти, трави в перлах із роси;

Лящать так дзвінко солов'ї в гаю,
Чорніють грізно бори та ліси,
Ріка шумить, бурлять холодні, чисті води,
Таємна казка, мов про дивний сон природи.

О краю мій, Підгір'я ти прекрасне,
Як я люблю, як я люблю тебе!
Мов зірка та, що світить і не гасне,
Так та любов в душі моїй живе.

2 вед.: Іван Франко і пісня – невіддільні. Лагідна неньчина пісня, дзвінка пісня батькового ковальського молота, пісня лісу і річки, пісні рідного Прикарпаття народжували в серці поета все нові й нові, уже власні пісні-вірші. Поезія Івана Франка – це воістину пісня, народжена в глибинах його пристрасної і щедрої душі.

1 вед.: Франкові пісні – це тиха зажура і спалах сердець, що кохають, це жмутки зів'ялого листя, що летять-осипаються над чиеюсь долею.

Пісня «Ой ти, дівчино, з горіха зерня»:

(сл. І. Франка, муз. А. Кос.-Анатольського)

Ой ти, дівчино, з горіха зерня,
Чом твоє серденько - колюче терня?

Чом твої устонька - тиха молитва,
А твоє слово остре, як бритва?

Чом твої очі сяють тим чаром,
Що то запалює серце пожаром?

Ох, тії очі темніші ночі,
Хто в них задивиться, й сонця не хоче!

І чом твій усміх - для мене скрута,
Серце бентежить, як буря люта?

Ой ти, дівчино, ясная зоре!
Ти мої радощі, ти моє горе!

Тебе видаючи, любити мушу,
Тебе кохаючи, загублю душу.

III. ТРИЧІ МЕНІ ЯВЛЯЛАСЯ ЛЮБОВ

2 вед.: Життя Франка склалося так, що він тричі покохавши, жодного разу не зазнав усієї глибини щастя взаємної любові, і усе ж він свято беріг у своєму серці спогади про скупі дари цього величного почуття. І. Франко згадував: „Хвилини, в котрих я любив, були майже найкращі в моїм житті – жаль тільки, що були це разом хвилини найтяжчого болю, якого я досі зазнав, а не радості”.

(Тихо грає музика)

Читець: Тричі мені являлася любов.
Одна несміла, як лілея біла,
З зітхання й мрій уткана, із обнов
Сріблястих, мов метелик, підлетіла.
Купав її в рожевих блисках май,
На пурпуровій хмарі вранці сіла
І бачила довкола рай і рай!
Вона була невинна, як дитина
Пахуча, як розцвілий свіжо гай.

Явилась друга – гордая княгиня,
Бліда, мов місяць, тиха та сумна,
Таємна й недоступна, мов святиня.
Мене рукою зимною вона
Відсунула і шепнула таємно:
"Мені не жить, тож най умру одна!"
І мовчки щезла там, де вічно темно.

Явилась третя – жінщина чи звір?
Глядиш на неї – і очам приємно,
Впивається її красою зір.
То разом страх бере, душа холоне
І сила розпливається в простір.
І дармо дух мій, мов у сіті птах,
Тріпочеться! Я чую, ясно чую,
Як стелиться мені в безодню шлях
І як я ним у п'ятьму помандрую.

1 вед.: Хто ж ця лілея? Перше, найчистіше і найщиріше кохання І. Я. Франка – Ольга Рошкевич. Дочка сільського священника, красуня і розумниця.

2 вед.: Вони мріяли одружитись. І батько Ольги був не проти, адже юнак – майбутній професор, поважний, забезпечений. Коли б то так! Але Франка заарештовують, і батько Ольги відмовляє Франкові в заручинах.

1 вед.: Любов ніхто не відбирав. Вона сама згасла. Одружившись, Ольга піде битою дорогою, якою йшли тисячі жінок. Час все зруйнує. Обсядуть її діти, щоденні турботи. Юна любов зів'яне, як вирвана квітка, і нагадуватиме про себе тільки у сні.

Пісня „Червона калино, чого в лузі гнешся”

2 вед.: Друге кохання – Юзефа Дзвонковська ... Донька польського емігранта. Її краса вражала всіх. Франко прагне познайомитися з нею, а згодом просить „руку і серце”. Але отримує відмову...

Читець: Я забув, що то осінь холодна!
Я й забув, що то смерті пора,
Я й забув, що ти кров благородна,
Що між нами безодня стара,
Що між нами народнії сльози,
Що любитись нам зовсім не слід,
Я й забув, що столітні погрози
Відлучили від мого твій рід.

1 вед.: Юзефа не могла стати дружиною Франка, бо була хвора на туберкульоз. Тому признається йому в цьому і каже, що кохання – не для неї. Де ж порятунок? Франко так вірив, що любов врятує його від отих земних незгод. Отже, прощай Ольго, прощай Юзефо...

2 вед.: Пройшли роки. І ось нове кохання. Целіна Журовська-Зигмунтовська. Його щастя і нещастя водночас.

«Тричі мені являлася любов», – зізнається поет, і три жмутки віршів із збірки «Зів'яле листя» стали неперевершеними шедеврами світової любовної лірики.

У Франка є прекрасна річ – лірична драма „Зів'яле листя”. Це такі легкі, ніжні вірші з такою широкою гамою чуття і розуміння людської душі.

(Під музичний супровід звучить поезія із збірки «Зів'яле листя»)

Розвійтеся з вітром, листочки зів'ялі,
Розвійтеся, як тихе зітхання!
Незгоєні рани, невтишені жалі,
Завмерлеє в серці кохання.

В зів'ялих листочках хто може вгадати
Красу всю зеленого гаю?
Хто визнає, який я чуття скарб багатий
В ті вбогії вірші вкладаю.

Ті скарби найкращі душі молоді
Розтративши марно, без тямі,
Жебрак одинокий назустріч недолі
Піду я сумними стежками.

1 вед.: З невимовного болю Франкової душі постала збірка "Зів'яле листя". А тому й пісні в ній – "то голосні ридання", "підстрелені пташки", зойки враженого серця. Під тягарем життєвих обставин поет втопився, знесилився, почувався "зраним звіром", що тікає в нетрі, щоб у своєму барлозі вмирати.

Любовна драма надломила його морально, надірвала душу, переповнила все його єство нестерпною мукою. Тричі йому "являлася любов", тричі "в руці від раю ключ держала", і тричі поет втрачав надію на щастя. Нерозділене кохання залишило по собі "невтишиму тоску", засипавши снігом сподіване: "Замерзли в серці мрії молодечі, ілюзії криниця пересохла". Іван Франко знесилився, відчув неймовірну втому і пекучий біль, з якого й постали оті "ридання голосні" – пісні.

2 вед. : "Є в "Зів'ялому листі", – пише Дмитро Павличко, – речі такої краси і глибинності, що їх сміливо можна віднести до найгеніальніших творів світової любовної лірики". Поезії Івана Франка про кохання – це неповторні перлини, що стали піснями, це бальзам для серця, що кохає, це радість життя...

Стала народною пісня на слова І. Франка «Як почувеш вночі...»

Читець: Як почувеш вночі край свого вікна,
Що щось плаче і хлипає важко,

Не тривожся зовсім, не збавляй собі сна,
Не дивися в той бік, моя пташко.

То не та сирота, що без мами блука,
Не голодний жебрак, моя зірко.
Се розпука моя, невтишима тоска,
Се любов моя плаче так гірко.

Так прощай же, прощай, не чекай більш весни,
Коли будуть цвісти верболози.
І востаннє тобі замість слів про любов
Посилаю я муки і сльози.

Так прощай же, прощай, не чекай більш весни,
Будь щаслива, весела, як завжди.
Що було – схороню аж у серце на дно...
Не шукай між людьми більше правди.

1 вед.: До Києва 29-ти річний Іван Франко приїхав заліковувати душевні рани. Він з головою поринув у роботу: займався перекладами, писав історію української літератури.

Але одного разу на вечірці в композитора Миколи Лисенка його познайомили з молодою дівчиною. Невисока, худорлява, з величезними очима. Її також звали Ольга. Ольга Хоружинська. До від'їзду письменника до Львова у них було всього кілька зустрічей. Вона показувала йому свій улюблений Поділ, він читав їй вірші. А потім цілий рік були тільки листи:

«Я так люблю Вас, Олю, я так хочу, щоб ви були щасливою», – писав Франко.

У своїх листах він багато говорив про їхнє майбутнє, про те, як разом будуть служити українській справі. Про те, як багато корисного Ольга може знайти для себе у Львові.

2 вед.: Випускниця вищих жіночих курсів, Ольга погодилася і на шлюб, і на переїзд. Правда, весілля мало відбутися обов'язково в Києві. Дівчина мріяла вінчатися в знаменитому храмі, щоб всі чоловіки були у фраках, а вона в розкішному білому платті.

Але життя внесло свої корективи. І вінчалася Ольга в скромному синьому костюмі. Знаменитого храму також не було. Пару вінчали в

скромній домашній церкві при колегії Павла Ґалаґана. Зараз в цій будівлі знаходиться Національний музей літератури.

На власне весілля Іван Франко запізнився. Всі гості зібралися. До церемонії все було готово. А нареченого все не було. Знайшли письменника в бібліотеці. Він настільки захопився читанням старовинної книги, що зовсім забув про вінчання.

Невеликий конфуз швидко владнали, і 4 травня 1886 року в церковній книзі з'явився запис:

«Наречений – австрійський підданий, літератор Іван Якович Франко, 30 років, першим шлюбом. Наречена – дочка титулярного радника Федора Васильєва Хоружинського, дівчина Ольга, 22 роки, першим шлюбом».

Після вінчання Іван і Ольга вирушили на Хрещатик, у знамените ательє Валеріана Висоцького. Фото, зроблене майстром, незабаром увійде в усі світові хрестоматії. А вже на наступний день молодята поїхали до Львова.

IV. Я РАДО ЙДУ НА ЧЕСНЕ, ПРАВЕ ДІЛО!

...Яко син селянина, вигодуваний твердим мужицьким хлібом, я почуваю себе до обов'язку віддати працю свого життя тому простому народові.

Іван Франко

1 вед.: ...Доля ніколи для нього не була матір'ю. Завше мачухою – від народження до гробової дошки. Від того часу, коли став до громадської праці на рідній ниві, не на словах, а на ділі став організовувати народ, аби боротись за свою державність.

2 вед.: На другому році студентського життя Франка арештували і кинули до Львівської в'язниці за соціалістичну пропаганду. 9 страшних місяців в переповненій злочинцями камері тільки зміцнили революційний дух поета. Він друкується в прогресивних часописах, бере активну участь у громадському житті, виступає на мітингах. Одна за одною виходять збірки його творів. Ще двічі заарештовували Франка, одного разу три місяці він був ув'язнений в Коломиї, де і написав гімн волелюбному духові мільйонів людей "**Вічний революціонер**":

Вірш " Вічний революціонер "

Вічний революціонер –
Дух, що тіло рве до бою.
Рве за поступ, щастя й волю, –
Він живе, він ще не вмер.

1 вед.: Ні арешти, ні тюрми, ні злидні не зламали Франка. Він здобуває визнання як видатний український письменник і вчений. У колі його наукових інтересів філософія, історія, політекономія, етнографія, фольклористика.

Франко самостійно завершує освіту, захищає при Віденському університеті докторську дисертацію, мріє про викладання літератури у Львівському університеті. Проте австрійський уряд не допустив його до університетської кафедри, боячись вплину на молодь його демократичної творчості.

Франко не випустив з рук пера, не зігнувся перед ворожими нападами. Його ім'я стало відоме далеко за межами Галичини.

3 повідомленням на тему: "Суспільно-політичні та естетичні погляди І. Франка" виступить...

2 вед.: Іван Франко – це безмежна країна, яка досі не має своєї наукової карти. Є в ній місцевості й дороги, добре знані кожним зі шкільної парти. Але є околиці, в які спробуємо зазирнути й ми, подорожуючи разом із героями його творів, щоб глибше зрозуміти неповторний світ Франка.

1 вед.: Хто з нас у дитинстві не співчував ображеній киці на кухні. Пропонуємо вашій увазі інсценізацію вірша Івана Франка «Киця».

Автор:

Плакала киця на кухні,
Аж їй очиці попухли.
«Чого ж ти, киценько, плачеш?
Їсти чи питоньки хочеш?»

Киця:

«Ні їсти, ні пити не хочу,
З тяжкої жалості плачу.
Сам кухар сметанку злизав,

На мене, кицюню, сказав.
Хтів мені лапки побити,
Чим же я буду ходити?»

Автор:

«Скажи ж нам, киценько мила,
Як ти ся в нього просила?»

Киця:

Я му сказала: «Ой, пане,
Хай тобі жаль мене стане!
Не бий ти кицю мізерну,
Я тобі шкоду поверну,
Настане ранок майовий,
Піду я в поле на лови;
Походжу мало чи много,
Зайчика зловлю малого,
Тобі принесу живого.
Горобці, в стрісі укриті,
І перепілонька в житі,
Все те моя буде здобич,
Як мені буби не зробиш.
А як полудне настане,
Пригріє сонце весняне,
Скриються зайчики й птахи,
Я влізу в воду по пахи,
Я всі броди переброджу,
Вже ся на хитрість спроможу.
Вже ся спроможу на шутку,
Наставлю хвостик, як вудку,
Наловлю рибок я много,
А все для тебе, їй-Богу.

2 вед.: У літературній спадщині Івана Франка помітне місце посідають казки для дітей. Велика група казок про тварин об'єднана письменником спільним заголовком «Коли ще звірі говорили» (**показ слайда**).

1 вед.: Герої його казок: хижий Вовк, мудрий Їжак, хитра Лисичка, дурний Осел... Але «говорячи про звірів, – каже Іван Франко, – казка одною бровою підморгує на людей, немов дає їм знати: – Та чого ви, братчики,

смієтеся? Адже се не про бідних баранів, вовків та ослів мова, а про вас самих з вашою глупотою, з вашим лінивством, з вашою захланністю, з усіма вашими звірячими примхами та забагами».

Тож уважно дивіться, чи впізнаєте кого в алегоричних образах Лисички і Журавля?

(Інсценізація казки «Лисичка і Журавель»)

Автор:

Лисичка з Журавлем у велику приязнь зайшли, навіть десь покумилися. От Лисичка і кличе Журавля до себе в гості.

Лисичка:

– Приходи, кумцю! Приходи, любочку! Чим хата багата, тим і погощу.

Автор:

Іде Журавель на прошений обід, а Лисичка наварила кашки з молочком, розмазала тонесенько по тарілці та й поставила перед кумом.

Лисичка:

– Живися, кумочку, не погордуй! Сама варила.

Автор:

Журавель стук-стук дзьобом – нічого не спіймав.
А Лисичка тим часом лиже та й лиже кашку, аж поки сама все не з'їла. А коли кашки не стало, вона й мовить:

Лисичка:

– Вибачай, кумочку, більше не маю вас чим гостити.

Журавель:

– Спасибі й за те. А ти б, кумонько, до мене завтра в гості прийшла!

Лисичка:

– Добре, кумочку, прийду, чому не прийти...

Автор:

На другий день приходить Лисичка, а Журавель наварив м'яса, бурячків, фасольки, картопельки, покраяв усе те на дрібні шматочки, зложив у високе горнятко з вузькою шийкою та й поставив на столі перед Лисичкою.

Журавель:

– Живися, кумонько! Не погордуй, любя моя, – припрошує Журавель.

Автор:

Нюхає Лисичка – добра страва! Встромляє голову до горнятка – не йде голова! Пробоє лапою – годі витягнути. Крутиться Лисичка, заскакує відти й відти довкола горнятка – нічого не порадить. А Журавель не дармує. Дзьоб-дзьоб у горнятко та й їсть собі шматочок за шматочком, поки всього не виїв.

Журавель:

– Вибачайте, кумонько, чим хата багата, тим і рада, а більше на сей раз нічого не розстарав.

Автор:

Розсердилася Лисичка, навіть не подякувала за гостину. Вона, бачите, думала, що на цілий тиждень наїсться, а тут прийшлося додому йти, облизня спіймавши. Відтоді й зареклася Лисичка з журавлями приязнь водити.

2 вед.: А зараз пропонуємо вашій увазі казку «*Лисичка і Журавель*» на новий лад.

ЛИСИЧКА І ЖУРАВЕЛЬ

Автор:

Лисичка з Журавлем заприятелювали. Кличе Лисичка Журавля до себе на обід:

Лисичка:

– Приходь, Журавлику! Пригощу тебе чимось смачненьким!

Автор:

Іде Журавель, а Лисичка наварила кашки з молочком, розмазала тонесенько по тарілочці та й поставила перед гостем.

Лисичка:

– Пригощайся, Журавлику, готувала для тебе!

Автор:

Журавель стук-стук дзьобом, стук-стук, коли ж каші так тонесенько – нічого не спіймав.

Лисичка тим часом лиже та й лиже кашку, аж поки усієї не з'їла.

Коли кашки не стало, вона й мовить:

Лисичка:

– Вибачай, Журавлику, більше не маю чим пригощати.

Автор:

Журавликові так образливо, мало не плаче. Хотів попрощатися, та не зміг і слова сказати. Мовчки вийшов.

Іде дорогою додому і думає, як відістити Лисичці, аби провчити її. Може пригостити її кашкою у глибокому горщику з вузькою шийкою?..

Раптом згадав Журавель, як у неділю під час проповіді отець Іван навчав людей жити так, щоб віддавати добром на зло і любити тих, хто тебе образив.

І вирішив Журавлик учинити по-доброму. Повернувся до Лисички, запросив її на завтрашній обід, а сам поспішив додому готувати улюблені страви. Ще забіг у сільську крамницю, щоб придбати гарну порцелянову тарілочку.

Ну й сподобалося Лисичці в Журавля! А кашку смакувала – аж за вухами ляцало.

Соромно стало, що не прийняла друга так, як він її. Розплакалася Лисичка, попросила вибачення.

Журавлик одразу пробачив, обняв подругу своїм сильним крилом.

З того часу вони найкращі друзі.

А що було б, якби Журавлик повів себе так, як Лисичка? Що було б з їхньою дружбою?

Ніколи не відповідай злом на зло.

Пам'ятай: добро має більшу силу

**і з ним ти завжди досягнеш бажаного
результату.**

Не май образи на інших!

**Ти – християнин, і маєш бути добрим прикладом справжнього
друга!**

1 вед.: Казка «Лисичка і Журавель», як і інші твори письменника, вивчається у початковій школі.

З повідомленнями "Літературні казки Івана Франка для дітей" та "Віршовані твори Великого Каменяра в програмі початкової школи" виступлять студенти...

2 вед.: З теплим сердечним почуттям, з батьківською любов'ю писав Іван Франко про дітей. Письменник написав цілий ряд оповідань, героями

яких є сільські діти. Ці оповідання постали на основі його власних спогадів про дитинство, роки навчання в сільській і міських школах і мають автобіографічний характер.

1 вед.: У творчому доробку Івана Франка такі оповідання: «Малий Мирон», «Олівець», «Історія кожуха», «Мій злочин», «У кузні», «Під оборогом»... І ми зараз повернемося в школу часів письменника.

До Вашої уваги виступ студентки... на тему: "Педагогічні погляди І. Я. Франка".

2 вед.: Франко завжди думав про свій народ, віщував йому славне майбутнє. У 1905 році Каменяр написав і видав найкращу свою поему „Мойсей”, яку можна назвати заповітом українському народові. Цей твір сягає корінням історичної долі українського народу. Як згадують сучасники І. Франка, письменник вважав поему «Мойсей» одним із найвагоміших своїх творів. Уже хворий він у 1909 – 1914 рр. часто їздив у різні міста Галичини з читанням поеми «Мойсей».

(Пролог до поеми І. Франка «Мойсей» читається в супроводі симфонічної поеми «Мойсей» С. Людкевича).

Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорожжю,
Людським презирством, ніби струпом, вкритий!

Твоїм будущим душу я тривожу,
Від сорому, який нащадків пізних
Палитиме, заснути я не можу.

Невже тобі на таблицях залізних
Записано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїзних?

Невже повік уділом буде твоїм
Укрита злість, облудлива покірність
Усякому, хто зрадою й розбоєм

Тебе скував і запряг на вірність?
Невже тобі лиш те судилось діло,
Що б виявило твоїх сил безмірність?

Невже задарма стільки серць горіло
До тебе найсвятішою любов'ю,
Тобі офіруючи душу й тіло?

Задарма край твій весь политий кров'ю
Твоїх борців? Йому вже не пишаться
У красоті, свободі і здоров'ю?

Задарма в слові твому іскряться
І сила й м'якість, дотеп і потуга
І все, чим може вгору дух підняться?

Задарма в пісні твоїй ллється туга,
І сміх дзвінкий, і жалощі кохання,
Надій і втіхи світляная смуга?

О ні! Не самі сльози і зітхання
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твого повстання...

О, якби хвилю вдать, що слова слуха,
І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живущим буха!

О, якби пісню вдать палку, вітхненну,
Що міліони порива з собою,
Окрилює, веде на путь спасенну!

Якби!.. Та нам, знесиленим журбою,
Роздертим сумнівами, битим сльозом, —
Не нам тебе провадити до бою!

Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, вперешся Бескидом,

Покотиш Чорним морем гомін волі
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі.

Прийми ж сей спів, хоч тугою повитий,
Та повний віри; хоч гіркий, та вільний,
Твоїй будучині задаток, слізьми злитий,
Твоєму генію мій скромний дар весільний.

2 вед.: Сорок літ кружляв Мойсей по Аравійській пустелі зі своїм народом і його убогими пожитками, аж поки не вимерло те покоління, якому "було добре" жити в рабстві, до якого воно пристосувалася, задоволене тим, що могло "їсти м'ясо". Хіба не нам адресовані рядки цього найблискупішого твору І.Франка?

І, нарешті, поет проголошує слова, які не залишають ані крихти сумніву щодо твердої віри в український народ і в його щасливе майбутнє:

О ні! Не самі сльози і зітхання
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твого повстання.

Ці слова великого духовного батька народу – українського Мойсея здатні виконати історичні завдання і сьогодні.

1 вед.: Франко жив і творив, випереджаючи час. Велика філософія життя, розгорнена у творах Великого Каменяря, до кінця ще не збагнена.

2 вед.: Вірш «Не пора, не пора», покладений на музику Д. Січинським, став національним гімном. То ж послухаймо пісню, улюблену пісню стрільців на слова І. Франка. Автор нагадує молоді, що вона повинна служити лише своїй Україні. Іван Франко опублікував поезію у збірці "З вершин і низин", яка побачила світ у 1807 році. Вдруге збірка, значно доповнена, вийшла у 1893 році, в ній знову знаходимо названу поезію. Щоб підкреслити цілеспрямованість твору, автор виділив його в окремій політичній циклі "Україна" ("Моя любов", "Ляхам", "Не пора", "Розвивайся ти, високий дубе"). Згодом, у 1913 році у Львові виходить невелика збірка "Вірші на громадські теми", а серед них – "Не пора" в новій редакції.

(Звучить мелодія пісні-гімну, музика стихає, читається поезія «Не пора, не пора»).

Б. Мельник. Вірш "Франкові"

Звилися шляхи вужами в долину.
А долина до себе манить знаку.
О, скільки раз стрічав Франко весну.
Мов юність власну, в шумі ясеновім.
Коли на сході устає зоря,
Віддавши горам племінь янтаря.
І скоро, скоро зацвітуть сади.
А поки що морози на світанні.
І, нахиливши плечі до води,
Звисають скелі, в першу зелень вбрані.
І Прут-ріка, зібравши води з гір,
Рве береги всьому наперекір.
А плин думок нестримний, як завжди.
І на папір слова лягли рядками.
І бачить він: зімкнулися ряди
Людей робітних. Власними руками
Здобудуть волю – хоч і не собі,
Так дітям у жорстокій боротьбі.
А думи йдуть орлом гірським в польоті.
Навколо все яснішає поволі.
Землицю рідну, звільнений народ
Він бачить "у народів вольних колі".
Надія серце радістю стиска.
І сяє зір натхненного Франка.

V. І ОСТАННЯ ЧАСТЬ ДОРОГИ

Ох та далекий ще мабуть той час!
І не Мойсей я, щоб з вершка гори
Зирнути міг в обіцяную землю,
В котру веде людей, а сам ніколи
Ввійти не можу. Скорбна доля наша.
Людей, що прокладають новий шлях.

Іван Франко

1 вед.: Злигодні, урядові переслідування підірвали здоров'я Франка. Він тяжко захворів. Не маючи змоги писати свої праці власноручно, були паралізовані руки, він диктував їх синові, студентам. Щоденна праця була девізом його життя аж до самої смерті. У 1911 році з'явилася збірка поезій

„Давнє і нове”, у 1913 – книжка оповідань „Рутенці”, а в наступному – поетичний великий цикл „Із літ моєї молодості”. 9 березня 1916 року Франко підписав заповіт. Рукописи й бібліотеку заповів народові, будинок – дітям. 28 травня 1916 року Франка не стало. Похорон перетворився на велику демонстрацію. Це був всенародний сум за великим письменником.

2 вед.: На могилі І. Я. Франка на Личаківському кладовищі у Львові височить надгробок – каменярь, що молотом розбиває гранітну скелю.

Великим Каменярем називають його нащадки, письменника, що своїм полум'яним словом ламав скелю неправди і гніту в ім'я правди й волі. Невтомним і мужнім залишився Іван Франко, Мойсей України, в серцях свого народу.

VI. У МАНДРІВКУ СТОЛІТЬ...

А як мільйонів куплений сльозами
День світла, щастя й волі засвітає,
То, чень, в новім, великім людськім храмі
Хтось добрим словом і мене згадає.

Іван Франко

1 вед.: Понад 40 років працював Іван Франко на терені української і світової літератури і науки. Якби зібрати всі твори, перекладені Франком (знав 15 мов і робив з них переклади) можна, було б укласти багатотомну антологію світової поезії. За обсягом перекладених творів з різних літератур Іван Франко не має собі рівного у світовій літературі.

Поезія Р. Пастуха «Велет з погляду вічності»

Франкова доля – дуб посеред поля
Для звідусіль громів і блискавиць,
Якого вільна мучила неволя,
А він не гнувсь і не падав ниць.

Франкова мрія – у тернах лелія,
Прекрасна й чиста, наче небеса,
Шаліє смерч чи біситься завія –
Вона до зір звитяжно воскресла.

Франкова віра – кожен день офіра
Себе усього нації своїй,
І поки аж його не змовкла ліра,
За неї вів безперестану бій.

Франкова правда – за ватагом гайда
Під знаменом святої боротьби,
Хай пропаде перевертень і зайда
Повік-віків із нашої доби.

Франкова сила – беркутові крила,
Спрямовані з низин у височінь,
Щоб сонцем їх щедріше окропила
Перемогти непереможну тлінь.

Франкова слава – спадкоємців лава,
Проваджена вогнем пророчих строф,
Аби устала з попелу держава,
Уже назавжди опісля Голгоф.

Франкова вічність – музи вулканічність,
Що із народних клетотить глибин,
І в цім її немеркнуча магічність
У сонмі найкоштовніших перлин.

2 вед.: Повідомлення "Акорди вселюдської шани: увічнення пам'яті поета в Україні і за рубежем"...

1 вед.: Та попри все – Франко залишається Франком. Стоїть у нашій культурі – як людська совість, як наш національний докір. Він був і залишається нашим Вічним Революціонером. Для нас, що вічно бунтуємо і ніяк не можемо заспокоїтись. Для всіх скривджених і принижених. Навіть сьогодні.

2 вед.: На шляхах нашої суверенності Іван Франко повинен бути з нами. Він вчить нас бути людьми серед людей.

1 вед.: Завершилася наша мандрівка сторінками життєвої дороги Івана Франка. Сьогодні його ми ще знаємо мало. Дуже непросто досягнути глибину і вишину, панорамність, передбачливість і пересторогу, які живуть у творах Каменяра.

2 вед.: Приспані не так роками, як запопадливими чиновниками, рядки Франкових книг стоять на чатах, готові прислужитися спадкоємцям його ідей. Тільки істинних, а не перекручених ідей.

* * *

Стирає час міста і роки,
Як невгамована ріка,
Але не може стерти кроки
у вічність велета Франка.

Його суремне й переможне «Нам пора!»
Розбурхало вершини і низини.
Яка від їх удару встояла зоря?!
Яка б не розкололася крижина?!

Франка шануючи, себе питаймо ми,
Чому ще не прозріли після льохи,
Лінуємось і словом сильним, і кістями
Його гостинець вимести від моху?

Ні Вашингтон, ані Москва, і ні титан,
Лиш ми самі збудуєм хату.
Про це нагадує щоразу нам Іван,
Коли ідем до нього, мов на свято.

Поезія Р. Пастуха

**ДОПОВІДІ, ВИГОЛОШЕНІ
НА СТУДЕНТСЬКІЙ НАУКОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ
ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ**

*Проценко Наталія,
студентка факультету педагогіки і психології
НПУ ім. М. П. Драгоманова;*

науковий керівник – доцент Чабайовська М. І.

Соціально-політичні та естетичні погляди І. Я. Франка

Анотація: стаття присвячена висвітленню соціально-політичних і естетичних поглядів І. Я. Франка, його бачення проблеми української державності. Зроблено аналіз робіт, присвячених життю, філософським поглядам і творчості Великого Каменяра, де розкритий вплив його думки на становлення самобутньої державності України.

Ключові слова: І. Я. Франко, соціально-політичні погляди, естетичні погляди, філософські праці, вивчення творчості письменника.

Самобутні політичні погляди українського письменника, публіциста і громадсько-політичного діяча Івана Яковича Франка сформувалися під впливом ідей Михайла Петровича Драгоманова. У радянські часи простежувалася тенденція тлумачити його спадщину і постать у річищі революційно-демократичної течії української суспільно-політичної думки, яку, як правило, поєднували з російською революційною "демократією".

Еволюція ідей І. Франка відбувалася у двох напрямках. Перший напрям окреслює зміну його ідейних орієнтирів від захоплення революційним марксизмом до його критичного переосмислення, до якого він дійшов одним із перших серед мислителів того часу. Революціонізм Франка, на якому раніше акцентували надмірну увагу, був наслідком його імпульсивності як майстра художнього слова, як особистості з надзвичайно загостреним уболіванням за незаможні верстви українського населення, насамперед за селянство. Пристрасний патріот українського народу інколи, особливо під час посилення репресій і тиску на народні маси, не стримувався і пропонував застосувати радикальні заходи, "не оступатись навіть перед суспільною революцією, коли іншого виходу не буде". І все ж розум перемагав емоції. Звідси й фундаментальна ідейно-політична

позиція Франка: досягнення суспільно-політичного ідеалу не через революції, а "без насильних і кривавих потрясінь".

Другий напрям розвитку суспільно-політичних поглядів І. Франка пов'язаний з еволюцією від інтернаціоналізму, близького до демократизму, до національного патріотизму і демократії. Його первісне ставлення до інтернаціоналізму, як і до марксизму взагалі, сформувалось у молоді роки. Воно спершу було близьким до марксистського розуміння поняття "пролетарський інтернаціоналізм". Однак поступово, в міру знайомства з теорією і особливо практично-політичним утіленням марксизму в діяльності політичних партій і соціал-демократичних рухів різних країн, Франко дійшов протилежних висновків. З часом письменник усвідомив, що пролетаріат не може бути всесвітньою силою революційних перетворень, оскільки ідеї його інтернаціональної єдності суперечить марксистська ідея диктатури пролетаріату як найважливішого засобу соціалістичних перетворень.

На прикладах політичного життя Галичини Франко показав безглуздість лозунгу пролетарської солідарності. Зокрема, у "Пості зради" він наголошував, що проти українців виступає не лише польська провідна верства, а й усі верстви польської нації, у т. ч. й пролетарські. У статті "І ми в Європі", оповіданні "Чиста раса" та інших творах Франко засудив переслідування українців, спроби видати їх за "нижчу расу", приречену на вимирання й нездатну досягти рівня цивілізованих народів. Ще гострішій критиці Франко піддав марксизм, що поширювався в Росії, за недооцінювання ним значення національного питання. На його погляд, небезпека денаціоналізованого пролетарського інтернаціоналізму більша за небезпеку самодержавної політики російського царизму, бо якщо самодержавство є лише "тиском фізичної сили, в'яже руки", то соціал-демократизм "краде душі, напоюючи їх фальшивими доктринами і відвертаючи від праці на рідному ґрунті"[1].

Особливе місце в українському національному русі, розвитку і традицій естетичного виховання в Україні належить І. Франкові. Естетику І. Франко вважає наукою, об'єктом вивчення якої є саме життя, все те в цьому житті, що викликає благородні почуття. Щодо співвідношення "життя – естетика", то І. Франко говорив: "Не життя для естетики і краси, а естетика і краса для життя, для піднесення і облагородження кожної людської особистості – це її найвищий естетичний принцип". І. Франко

вважав, що “література і життя мусять стояти в якійсь тісній зв’язі”, адже “щось зовсім нового, зовсім відірваного від світу його вражень чоловік ніколи не міг і не може створити”.

Як відомо формування естетичних концепцій І. Франка почалося ще в гімназії, коли він спробував писати. Проте за спогадами сучасників самому поетові його твори не подобалися і він їх знищував [3]. Через декілька років, під час наполегливої праці, в І. Франка був доволі розвинутий естетичний смак. Деяку роль у його формуванні відіграли викладачі гімназії, проте здебільшого це було велике прагнення до знань, нестандартний підхід і контроль над собою. Сам І. Франко говорив, що на вироблення його літературного стилю мали вплив два вчителі – І. Верхратський та Ю. Турчинський, обидва письменники [4]. В естетичному вихованні І. Франка головну роль відіграли не класні заняття, а позашкільний вплив і позакласне читання. В одному листі до М. Драгоманова І. Франко розповідає, що він належав до тих небагатьох учнів, котрі читали Т. Шевченка, якого він вивчив напам’ять. І. Франко вже в шостому класі почав збирати власну бібліотеку, в якій були В. Шекспір, Ч. Діккенс, Г. Гайне, Ріхтер, Й.-В. Гете, В. Гюго і, опрацювавши більшість їх творів, урізноманітнив свої естетичні погляди. Коло художніх інтересів І. Франка було вже в гімназійні роки надзвичайно широким. Багатьох із улюблених письменників він перекладав, окрім того, робив спроби власної творчості. Значну роль у формуванні літературних смаків майбутнього письменника відіграла його любов до рідної пісні, яку вклала в його серце мати ще в ранньому дитинстві, що пізніше відобразилося у творчості І. Франка. Любов до художнього слова, літератури, а разом з тим і захоплення літературною творчістю зростали з кожним роком. Він оспівує в своїх творах естетичне і прекрасне. У 1873 році, будучи учнем шостого класу гімназії, І. Франко пише драму на античний сюжет “Югурта”, в якій проявляються його естетичні погляди. Він зі смаком змальовує людські емоції і почуття. У 1874 році він створив драму, яка дійшла до нас – “Три князя на один престол” – про боротьбу слов’янських князів у древній Русі. У цьому творі автор простиставив боротьбу у фізичному і психічному аспектах, яка іде паралельно.

Тоді ж була написана трагедія “Ахіл”, де знову ж таки прекрасно зображено людські емоції, перекладені “Антигона” й “Електра” Софокла, а також значна частина книги Іова і кілька глав книги Ісаї з Біблії, де

естетичні концепції поєднуються і переплітаються з духовними, дві пісні “Одіссеї” та інші.

У 1874 році на сторінках львівського журналу “Друг” з’явилися його перші вірші, а 1876 року вийшла і перша книжка віршів, де І. Франко велике значення надає природі, роботі, його естетичні погляди полягають у прагненні до праці. В еволюції творчих інтересів І. Франка можна побачити результат впливу української і зарубіжної літератури. Він читав вірші С. Руданського, прозу Марка Вовчка і П. Мирного, відзначав, що великий вплив на нього, крім Т. Шевченка і Марка Вовчка, мав П. Мирний, особливо своїм твором “Лихий поплутав”. На вироблення творчого методу І. Франка значний вплив справили французькі письменники-натуралісти, проте немає жодних підстав припускати, що український письменник у своїх ідейно-естетичних розробках спирався на здобутки лише французьких теоретиків літератури.

У філософському здобутку І. Франка спеціальне місце посідає естетична концепція. Естетику І. Франко вважає наукою, об’єктом вивчення якої є саме життя, все те в цьому житті, що викликає благородні почуття. Розробляючи переважно естетику художньої творчості, він передусім керується усвідомленням реальної взаємодії між соціальною дійсністю та мистецтвом. З одного боку, суспільна ситуація збуджує уяву митця, виступаючи тим ґрунтом, на якому здійснюється мистецький розвиток. З іншого боку, мистецький твір має значення настільки, наскільки він стає “сильним фактором у суспільності”, який впливає і на “поступ її думок”. Обстоюючи принцип реалізму в мистецтві, він вважав, що суть цього методу полягає не в копіюванні дійсності, а в здатності через одиничне, індивідуальне виразити загальне, вселюдське. Термін “реалізм” “яко метода” конкретно-чуттєвого зображення життя він пов’язує з розумінням ідеалізму, що трактується “яко зміст, яко ціль”, що передбачає глибоке ідейне поновлення мистецького конкретно-чуттєвого образу. У такому сенсі І. Франко пише про “реалізм ідеальний”, “ідеалістичний реалізм” [5].

Еволюція естетичної свідомості Великого Каменяра відбувалася радше за законами переходу кількісних змін в якісні (літературно-критична спадщина письменника зафіксувала його зацікавленість здобутками різних, часом протилежних літературних напрямів і спроби теоретичного обґрунтування, необхідність їхнього синтезу на якісно

вищому рівні); а також єдності і боротьби протилежностей (властиво, не тільки боротьби, а й єдності). Не як самостійний метод, а як елемент у структурі творчого методу І. Франка, натуралізм міг чимало прислужитися письменникові, але він легко поєднувався з іншими літературними напрямками[6]. Внутрішні суб'єктивні впливи на вироблення творчого методу І. Франка пов'язані з особливостями світогляду, світосприйняття письменника. Він, наділений від природи романтичним світосприйняттям, залишався на підсвідомому рівні романтиком, максималістом та ідеалістом.

У літературно-критичній діяльності І. Франко відстоював принцип життєподібності і життєвідповідності літератури, який передбачав відтворення життя в повсякденно-побутовій правдоподібності, певну фактографічність і документалізм. Однак втілення цього принципу в художній практиці не повинно відбуватися за рахунок втрати естетичної вартості твору. Теоретичні погляди І. Франка перебували в діалектичній єдності з його художньою практикою. Оригінальність його ідейно-естетичної концепції необхідно досліджувати на основі художніх творів письменника.

Література

1. Брагінець А. С. Філософ. і суспільно-політ. погляди І. Франка. – Львів, 1965.
2. Голод Р. Натуралізм у творчості Франка. – Івано-Франківськ, 2000.
3. Горський В. Історія української філософії. – К., 1996.
4. Іван Франко в спогадах сучасників. – Львів, 1956.
5. Франко І. Збір. творів: У 50 томах. – К., 1976–1986.
6. Якимович Б. Світоглядні позиції І. Франка і проблеми української державності. – У кн.: Україна та українці: події далекі і близькі [текст] : вибрані праці / Б. З. Якимович; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Акад. сухопутних військ ім. П. Сагайдачного, Наукова фундація ім. А. Чайковського. - Львів : [б. в.], 2014. - 1086 с. – (С. 593-600).

Нижник Настя,
студентка факультету педагогіки і психології
НПУ ім. М. П. Драгоманова;

науковий керівник – доцент Чабайовська М. І.

Педагогічні погляди Івана Франка

Анотація: у статті висвітлено погляди І. Я. Франка на тодішній стан освіти та розвиток української літературної мови; зроблено аналіз робіт, присвячених проблемам навчання і виховання.

Ключові слова: І. Я. Франко, педагогічні погляди; наукові, художні та публіцистичні твори; народна педагогіка; українське національне виховання; українське шкільництво; українська літературна мова.

Педагогічні ідеї І. Я. Франка склалися крізь призму світобачення рідного народу. Щодо поглядів на тодішній стан освіти, то вони мали принциповий, реалістично-критичний характер.

Він написав понад сотню наукових, художніх та публіцистичних творів, у яких торкнувся проблем педагогіки. У статтях " Освіта народу Галичини", "Народні школи та їхні потреби", "Великі діяння пана Бобринського", "Педагогічні невігласи", "Середні школи Галичини", "Конечність реформи навчання української літератури в наших середніх школах " критикував політику уряду в галузі освіти. Боровся за створення нових шкіл, які, будучи тісно пов'язаними з життям та потребами народу, були б спрямовані на всебічний розвиток особистості, опиралися на використання надбань педагогічної науки. Важливим засобом виховання письменник вважав рідне слово, художню літературу, народну творчість.

У праці "Чого хоче галицька робітнича громада?" консолідувався з вимогами робітничого руху за громадський характер навчання і виховання, освіти для всіх.

І. Я. Франко приділяв також дуже велику увагу проблемам виховання. Був особливо уважним до виховання власних дітей (Петро Іванович Франко, Тарас Іванович Франко, Анна Іванівна Ключко, Андрій Іванович Франко).

Мету і завдання українського національного виховання Іван Франко виводив, виходячи із потреб служіння народу, нації, боротьбі за вільну, незалежну, демократичну Українську державу, дотримуючись мудрих заповітів народної педагогіки. За визначенням письменника, школа «важна та свята річ». Його хвилювало, що «шкільна справа іде якось набакир» і така шкільна біда, «що замість учителів спосібних, напрактикованих, таких, що люблять науку і дітей, чимраз частіше приходять учителі неспособні» [1].

Твори Великого Каменяра про українське шкільництво служать одним із достовірних джерел для висвітлення історії вітчизняної педагогіки Галичини австрійського періоду.

Іван Якович як історик педагогіки зробив важливий вклад у висвітлення української народної педагогіки, досягнень педагогічної культури Київської Русі, українського відродження 15-17 ст., історії вітчизняного шкільництва в Західній Україні 18-19 ст., розвитку педагогіки в зарубіжних країнах.

Він перший в історії української педагогіки підняв питання про лінгвопедагогічну суть і значення дитячої мови. У «Нарисі історії українсько-руської літератури» Іван Франко виділив спеціальний розділ «Освіта», в якому на основі аналізу літописного матеріалу показав високий рівень освіти й шкільництва в Київській Русі. Він пише про високу шану до вчителя та книги.

Педагогічні ідеї Івана Яковича висвітлюються не лише в статтях, де він аналізує вади та переваги тодішнього виховання та освіти, а й у художніх творах. У них Франко відобразив як дисгармонійне виховання («Отець-гуморист», «Гірчичне зерно»), так і виховання дитини, що в майбутньому зможе посісти високе духовне місце в суспільстві («Борис Граб»).

У творчому доробку Івана Франка є також такі оповідання, як: «Малий Мирон», «Олівець», «Історія кожуха», «Мій злочин», «У кузні», «Під оборогом», в яких висвітлено пролеми навчання і виховання в тогочасному суспільстві.

І. Я. Франко приділяв увагу також питанню літературної мови, написавши такі праці: «Етимологія і фонетика в южноруській літературі», «Літературна мова і діалекти» (1907), «Причинки до української ономастики» (1906) та ін. Він відстоював думку про єдину українську літературну мову, вироблену на наддніпрянських діалектах і збагачену західноукраїнськими говірками, висвітлив методологічні й теоретичні питання формування й розвитку української літературної мови, реалізацію яких знаходимо в мовній практиці Франка-письменника.

В питанні єдності літературної мови Іван Франко виходив з того, що вона є важливим об'єднувальним, консолідувальним чинником будь-якої нації. Для тогочасної України, яка впродовж кількох століть була поділена і входила до складу різних держав, проблема літературної мови, спільної для всіх українців, була особливо актуальною і значущою. Та обставина, що Наддніпрянщина, Галичина, Закарпаття тривалий час, власне, від занепаду Галицько-Волинського князівства, не становили собою державної, політичної цілості, позначилося на культурі й мові українців. Іван Франко, висвітлюючи причини й історію втрати українцями державності та її згубного впливу на єдність культурного поступу українського народу, відзначив виняткову роль мови, яка, незважаючи на різні несприятливі умови, зберігає єдність нації в просторі і часі. «Хоч і яка неоднакова була доля поодиноких частин Русі-України, то все-таки, заселяючи її, народ і досі проявляє дивну етнографічну одноцільність. Звичаї і вірування народні, казки і оповідання, пісні і обряди, одіж і помешкання, а врешті мова – при всій різнобарвності в подробицях, при всьому багатстві місцевих відмін і варіантів в основних обрисах такі однакові, що руснак з-над горішнього Сяну без труда порозуміється з українцем з-над Десни, Сули або й Харкова, признає його звичаї, його спосіб думання, його „поведінку" за свої, за рідні, хоча не скаже сього про близенького сусіда - ясельського або тарнівського мазура» [4].

Літературну мову Іван Франко вважав «репрезентанткою національної єдності». Над тим, що таке українська літературна мова, якою їй бути, на основі чого вона повинна сформуватись у другій половині XIX ст., задумуються й інші письменники та вчені. Річ у тім, що на час активної творчої і наукової діяльності Івана Франка окреслилися два варіанти розвитку української літературної мови – наддніпрянський і галицький, які, попри спільність, несли в собі чимало й відмінного у фонетиці, лексиці

й граматиці. Проблема поглибилася ще й тим, що після сумнозвісних Валуєвського циркуляру й Емського указу майже вся літературно-видавнича діяльність переноситься до Львова, ширше – в Галичину. Не до кінця врегульованими залишаються також правописні проблеми [4].

За праці в галузі філології Харківський університет 1906 року нагородив Франка почесним докторатом, крім того, він був членом багатьох слов'янських наукових товариств.

Творчість І. Я. Франка є багатогранною. Оцінити її духовно-педагогічну складову стало можливим лише в умовах незалежної України. Більшість висловлених ним ідей, думок зберігає актуальність і в умовах сьогодення.

Література

1. Мітюров Б. Н. Педагогічні погляди І. Я. Франка: лекція / Б. Н. Мітюров. – Дрогобич, 1961. – 29 с.
2. Педагогічні погляди І. Я. Франка / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко // Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. / за ред. О.О. Любара. – К., 2003. – С. 249-264.
3. Франко І. Я. Збір. творів: у 50 томах. – К., 1976 -1986.
4. Якимович Б. Світоглядні позиції І. Франка і проблеми української державності. – У кн.: Україна та українці: події далекі і близькі [текст] : вибрані праці / Б. З.Якимович; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Акад. сухопутних військ ім. П. Сагайдачного, Наукова фундація ім. А. Чайковського. - Львів : [б. в.], 2014. - 1086 с. – (С. 593-600).

Цихмейструк О.М.,
студентка факультету педагогіки і психології НПУ імені М.П.
Драгоманова;

науковий керівник – доцент Чабайовська М.І.

Анотація: у статті проаналізовано творчість І.Я.Франка на педагогічну тематику, зокрема вплив його оповідань на особистість дитини, висвітлено основні засади повчальних мотивів у цих творах.

Ключові слова: психоемоційний розвиток, схоластична школа, антипедагогічна система, авторитет, гуманізм, методи навчання, професор, особистість дитини.

Оповідання Івана Франка про школу

Правильно побудована система виховання та розвитку дитини – секрет успіху цієї ж дитини в подальшому житті. Створивши умови для навчання, вчитель може допомогти, спостерігати за роботою учня, бути порадиником, надихати його на нові звершення. Саме недоцільність виховання, навчання, освіти в цілому описує нам в своїх оповіданнях Іван Франко. Він не був байдужим до розвитку освіти в Україні, зокрема й початкової її ланки. І.Франко переймався питаннями народної освіти, навчання та виховання дітей, їх психоемоційного розвитку.

У більшості своїх оповідань, присвячених освіті, школі, він розповідає про жорстоке ставлення вчителів до учнів у цісарській школі, яка ламала дітей морально, калічила їхні душі. Як зазначав сам письменник, матеріалом для творів послужили здебільшого його особисті спогади про роки навчання в школі. І те, про що ми дізнаємося із Франкових оповідань про школу, непоодинокі випадки, це було системою в тогочасному суспільстві. Він просто узагальнив типові явища і виніс їх на суд читачів.

Особливо гостро критикує автор зміст і методи навчання і виховання в галицьких народних школах. Ці питання блискуче висвітлені перш за все в його художніх творах, зокрема в збірці «Малий Мирон» і інших оповіданнях. У передмові до цієї збірки Іван Франко писав: «Оповідання, зібрані в оцьому томику, в більшій мірі від інших мають автобіографічний характер. Вони показують у загальних рисах хід виховання сільського хлопчини перед 30 – 40 роками, починаючи від

перших проблисків власного думання та кінчаючи найвищими ступенями середньої школи» [1, с. 20].

З неперевершеною майстерністю художника-реаліста Іван Якович відображає в багатьох оповіданнях зміст освіти і виховання в початковій школі. Брак кваліфікованих учителів, повний відрив навчання від життя, жахлива система моральних і фізичних знущань над дітьми яскраво характеризують «народну» школу. Франко висміює примітивність методів навчання читання і письма в початковій сільській школі. Діти «невтомно, по сто разів співучими голосами повторювали: «а-ба-ба-га-ла-ма-га». Гриць цілком механічно кричав разом з дітьми « а баба галамага».

Малий Мирон – найулюбленіший герой І. Франка. В оповіданні «Малий Мирон» ідеться про сільського хлопчика Мирона, який через бідність родини не має змоги здобути освіту, хоча наділений природним розумом, допитливістю та спостережливістю. Йому лише п'ять років, але він рахує краще від сусідських старших хлопців, його цікавить, як облаштований навколишній світ. Але питання малого в неосвічених сусідів та батьків викликають тільки докори. І письменник із сумом запитує, чи матиме змогу ця талановита сільська дитина здобути освіту, задовольнити свої потреби в знаннях? Питання це, напевно, риторичне, тому що відповідь лежить на поверхні: в батьків немає коштів на шматок хліба, а що вже говорити про освіту.

Повне неучтво вчителів, дике знущання над дітьми, жорстокі фізичні карі: різки та палки – ось та сумна шкільна дійсність, що її малює письменник у своїх оповіданнях. Наслідки подібного навчання і виховання підкреслює Іван Франко в оповіданні «Олівець», коли він згадує тих дітей, «що їх бачимо сотні в кожній нижчій школі нашого краю, ... ті нещасливі, забиті фізично й духовно діти, що їх нерви від малечку притупили страшні, огидні сцени, а голову від шістьох літ задурила професорська дисципліна» [2, с. 284].

Другою найважливішою хибою навчання в сільських школах того часу Іван Франко вважає цілковиту відірваність цього навчання від життя: «...дитина не має до чого приткнути те, що винесла зі школи й розгублює все по дорозі» [3, с. 91]. Таким чином, здобутки шкільної науки пропадають марно. Іван Франко вважав, що початкова школа повинна виховати в дітей любов до рідного слова і особливо підкреслював величезне виховне значення народної творчості, народної поезії.

У поемі «Панські жарти», де письменник, у протилежність до існуючої варварської системи освіти й виховання, дає зразок нового, гуманного виховання й навчання, герой поеми – старенький сільський священик, який створює в селі школу, так навчає дітей:

*Недовго й думавши, давай
До себе дітвору скликати,
Веде їх літом в поле, в гай,
Зимою до своєї хати.
І не відразу їх садив
За книжку, ані за азбуку.
Він зацікавлював дітей
То повістками, то казками,
А головно, на сей святий
Великий Божий світ – природу
Раз в раз увагу їх звертав [1, с. 27].*

Іван Франко підкреслює цінність перших променів самотійної думки маленької дитини, зазначаючи, що саме в початковій школі основним завданням є – привчити дитину мислити самотійно. Відкидаючи стару схоластичну школу з її «мертвячими» шаблонами, школу муштри і зубріння, він бореться за таку школу для дітей народу, яка давала б їм справжні знання.

Оповідання «Олівець» – гнівний осуд тогочасної системи освіти. Розповідь у творі ведеться від першої особи, в оповідачеві неважко впізнати самого І. Франка. Цей твір — змалювання страшної картини жорстокого знущання п'яного вчителя з беззахисного школяра, бідного сільського хлопчини Степана Леськіва. На уроці арифметики Степан не писав цифри, бо загубив олівець. Це розлютило учителя, він вхопив Степана за волосся і щосили почав бити різкою. Хлопець кричав від болю, але учитель на це не зважав. Не звертав він уваги й на те, що останні тридцять учнів тремтіли від жаху, співпереживаючи нещастю бідного однокласника.

А вдома Степана покарав батько, бідний селянин, для якого втрата олівця була великою шкодою.

Франко виступає проти фізичного покарання, яке вселяло в душі дітей страх і невпевненість, боязливість і покору.

Головний герой оповідання «Грицева шкільна наука» – Гриць. Хлопчик був здібною дитиною, батьки віддали його до школи, щоб розвивався, учився нового. Але минув рік навчання, а хлопець так нічого й не навчився. Більше того, він зненавидів школу. Коли ж колишній пастушок знову повернувся на пасовисько до гусей, то був просто вражений, коли почув від гусака «а баба галамага» – фразу, яку він рік вивчав у школі.

У даному оповіданні зависоке звання «професор» для людини, яка дозволяє собі покалічити дитину і морально, і фізично, всіляко принижувати її, навчати шляхом погроз та категоричних настанов, для людини, яка поставила свої принципи та знання вище інших, для людини, яка просто не спроможна дослухатися до думки інших.

Франко засуджує антипедагогічну систему австрійської школи, навчаючись у якій, діти мріють про одне – швидше повернутися додому, до сільської роботи, на пасовисько до гусей, корів, овець, де немає ні принижень, ні щоденних різок, ні «штурханців».

Іван Якович популяризує в Галичині статтю М. Добролюбова «Значення авторитету у вихованні». Як відомо, Добролюбов у цій статті пристрасно повстає проти насильства над дитиною, проти педагогічного свавілля. Франко пише передмову до цієї роботи, де повністю погоджується з тими засадами, що їх висуває Добролюбов. Він підкреслює, що Добролюбов писав свою статтю, маючи на увазі головним чином малих дітей, у вихованні яких велика кількість педагогів визнає необхідність сліпого послуху, необхідність різних суворих кар [4, с. 14]. Письменник вимагає поваги до особистості дитини, довіри до неї, вимагає шанувати особисту гідність дітей. Таке ставлення до дитини, до шляхів та засобів її виховання визначається революційним гуманізмом Франка, боротьбою за створення нової людини – активного діяча – борця. Його гуманізм так, як і гуманізм Чернишевського та Добролюбова, не має нічого спільного з дрібнобуржуазним «сюсюканням», з потаканням дитячим примхам, з зайвою опікою над дітьми. Франко бачить у дитині зростаючу людину і встає на захист її прав.

В оповіданнях про дітей та школу І. Франко виявляє себе видатним педагогом, який обстоює гуманні методи навчання і виховання

дітей. Він переконаний у надзвичайній важливості ролі вчителя в навчально-виховному процесі. Зазирнувши глибоко в душу своїх героїв, письменник майстерно розкрив їхній внутрішній світ, зобразив їхню психологію і виразив свій протест проти системи освіти, яка лише затуркує, а не розвиває дітей.

Література

1. Паперна Г. Іван Франко про народну освіту / Галина Паперна. – Л. : Вільна Україна, 1946. – 64 с.
2. Франко І.Я. Грицева шкільна наука : вірші, оповідання, казки [для мол. та середн. шк. віку] / Іван Якович Франко. – К. : Веселка, 1990. - 380 с.
3. Педагогічні погляди І. Я. Франка / О.О. Любар, М.Г. Стельмахович, Д.Т. Федоренко // Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. / за ред. О.О. Любара. – К., 2003. – С. 249-264.
4. Мітюров Б.Н. Педагогічні погляди І.Я. Франка: лекція / Б.Н. Мітюров. – Дрогобич, 1961. – 29 с.
5. Савченко О.Я. Літературне читання: підручник для загальноосвітніх навчальних закладів, 4 клас. / О.Я. Савченко О.Я. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2015. – 192 с.

Світайло Вікторія,
студентка факультету педагогіки і психології
НПУ ім. М. П. Драгоманова;

науковий керівник – доцент Чабайовська М. І.

Віршовані твори І. Я. Франка в програмі початкової школи

Анотація. Стаття присвячена вивченню творчості І. Я. Франка в початкових класах. Зроблено аналіз програмових творів для 2-4 класів, визначено їх місце в програмі початкової школи, запропоновано ефективні методи і прийоми вивчення віршів та розкрито їх роль для здійснення національного виховання молодших школярів.

Ключові слова: Великий Каменяр, літературне читання, програмові твори І. Я. Франка для 2-4 класів, поезія, методи і прийоми вивчення віршів, майстерність.

Іван Франко, хоч він і не був суто дитячим письменником, однак його твори для дітей у тематичному й жанровому плані – це ціла скарбниця золотого фонду вітчизняної дитячої літератури [4].

З теплим сердечним почуттям, з батьківською любов'ю писав Великий Каменяр про дітей. За словами Михайла Коцюбинського, він «наче спочиває на дітях од моря сліз і горя, співцем якого він зробився». Сучасники І. Я. Франка розповідають, як тепло ставився письменник до малечі. Це була любов, зіткана з найніжніших людських почуттів. Де б він не зустрічав дітей, завжди знаходив час з ними поговорити, послухати їхні розповіді [10].

«Життя, – говорив Франко, – мені мало всміхалось, а діти були тим весняним сонячним промінням, яке зігрівало моє серце» [2].

З великою майстерністю малює письменник картини природи. І це не просто картини, а відображення його душевного стану: «Дрімать села», «Дивувалась зима», «Надійшла весна прекрасна», «Сипле, сипле сніг», «Веснянка», «Розвивайся, лозо», «Гріє сонечко» та ін.

Зараз за навчальною програмою початкової школи учні в 4 класі вивчають такі віршовані твори Великого Каменяра: «Дрімать села», «Дивувалась зима» (Савченко О. Я. Літературне читання, 4 клас) [1].

Метою вивчення цих творів у початковій школі є розширення знань учнів про життя і творчість поета; розвиток уміння виразно читати, знаходити та пояснювати образні вислови, рими; визначати пряме і переносне значення слів та речень; виховання любові до природи, бажання творити добро [7].

У вірші «Дрімають села» І. Франко змалював майже ідилічну картину селянського життя [6].

Темно-зеленії садки дрімають вже без плоду.

Сонливо річечка пливе.

Корови ситі на стерні лежать і ремигають.

Тиша, невимовний спокій панують у цьому мальовничому краї, навіть задрімало «десь у недрах людське горе». Франко благає не будити його, дати можливість виснаженим, потомленим людям хоча б трішки відпочити, розігнути згорблені спini. Автор передчуває зміни, він має надію на краще, вільне життя рідного народу, намагається підштовхнути його до цього:

Хай він, що був волом весь рік,

Почує в собі дух живий,

Пізна, що й він – людина.

І наприкінці твору Франко робить визначальний підсумок:

І хай... в ум його западе на свободі

Хоч часть тої поезії, що розлилась в природі!

Специфічним творчим засобом поета є сум, через який поступово відчувається надія на краще, віра в щасливе майбутнє. Це його відомий прийом – сумний, пригнічений початок, який продовжується в позитивному та сповненому надії фіналі [3].

Робота над віршем «Дрімають села...»

1. Проблемне запитання.

- Чому вірш І. Франка має назву "Дрімають села..."? Ваші думки.

2. Виразне читання вірша "Дрімають села" вчителем.

- Чи справдилися ваші думки? Про що ж розповів нам поет? Який день описав?

3. Словникова робота.

Прочитайте в підручнику тлумачення слів *звивавсь* і *загін*.

4. Читання учнями вірша вголос (по строфах).

Прочитайте першу строфу вірша. З чого видно, що тут йдеться про осінь?

- Який вираз вжитий у переносному значенні? (*Дрімають села.*) Поясніть його.

- Прочитайте наступну строфу. Що поет пише про садки? Коли таке буває?

- Як ви розумієте вислів "*тихо гріються хатки*"?

- Знайдіть рядки зі словом *ще*. Яку думку поета воно підкреслює? А слова *та* і *вже*?

- Який настрій створюють вислови *дрімають села, садки дрімають, тихо гріються хатки*?

5. Аналіз змісту вірша «Дрімають села...».

- У якому темпі та з якою інтонацією треба, на вашу думку, читати вірш? Чому?

- Які вислови вказують на те, що поет змальовує погожі дні ранньої осені? А яке слово підкреслює, що це останні погожі дні?

- Як ви розумієте вислови: «дрімають села», «садки дрімають», «тихо гріються хатки», «холодом осіннім... потягає»?

6. Виразне читання вірша.

Учні разом з учителем визначають, що вірш треба читати спокійно, не поспішаючи, ніби міркуючи.

7. Гра «Рими».

- Знайти у вірші слова-рими. Зачитати їх [11].

Сяє – потягає.

Дрімають – дивляться.

Садки – хатки.   Це – вже.

У поезії «Дивувалась зима» (1880) зима втілює в собі панівну верхівку суспільства, що спантеличена пробудженням народних мас, які прагнуть кращого життя [6]:

Дивувалась зима:

Як посміли над сніг

Проклюнутись квітки

Запахуці, дрібні?

А ще більше зима здивована тим, що в неї вже немає тієї сили, якою могла б прибити цвіт тих квіток. Яскравими образами квітів, їхньою живучістю автор утверджує оптимізм, який звеселяє душу пригнічених, як весна пробуджує від довгого холодного сну й народжує нове життя, нові надії на майбутнє [8].

Робота над віршем «Дивувалась зима...»

1. Виразне читання вчителем вірша «Дивувалась зима...» напам'ять.

2. Словникова робота.

- Тлумачення слів: уста, скресли, проклюнутись, замклись, шуря-буря.
- Прочитайте слова кожної колонки, пришвидшуючи темп [11].

Скресли на   ледяних   цвіт

посміли   широкій   уст

дунула з   дрібний   ріці

нема на   запахуці   квітки

3. Самостійне читання вірша учнями (мовчки).

4. Аналіз змісту вірша.

- Чому дивувалась зима?
- За допомогою яких слів поет змальовує зиму як живу істоту?
- Як хотіла зима розправитися з першими весняними квітами?
- Чи вдалося це їй?
- Звідки ви про це дізналися?
- Якою інтонацією краще передати її почуття?

- Прослідкуйте, як наростало здивування зими.
- Якою інтонацією ви передасте її почуття?
- 5. **Словесне малювання.**
  - Які картини можна побачити за словами вірша?
  - Якою б ви зобразили зиму на малюнку?
  - Скільки ілюстрацій ви б намалювали до цього вірша?
- 6. **Вибіркове читання.**
  - Знайдіть і зачитайте слова, за допомогою яких поет змальовує зиму як живу істоту.
  - Зачитайте, що сталося з квітами, коли зима дмухнула на них вітром.
  - Як зростало здивування зими?
- 7. **Виразне читання вірша учнями (індивідуальне голосне читання).**

Робота над віршем «Надійшла весна прекрасна» [11].

1. Виразне читання вчителем вірша.

Надійшла весна прекрасна,

Многоцвітна, тепла, ясна,

Ніби дівчина в вінку.

Ожили луги, діброви,

Повно гомону, розмови

І пісень в чагарнику.

І. Франко

2. Аналіз змісту вірша «Надійшла весна прекрасна».

- Які прикметники використав поет, щоб описати весну?
- З ким порівнюється весна?
- Як ви розумієте вислів «ожили луги, діброви»?

3. Словесне малювання.

- Які картини можна побачити за словами вірша?
- Якою б ви зобразили весну на малюнку?

4. Вибіркове читання.

- Знайдіть у тексті слова, які описують прихід весни.

5. Виразне читання вірша учнями (індивідуальне голосне читання).

Вивчення поезії Франка має важливе значення для учнів. Його твори викликають у дітей позитивні емоції, розвивають почуття прекрасного, (виконують естетичну функцію). Вірші викликають в уяві учнів певний образ, тоді вони можуть легше розуміти зміст твору, характеристики явищ природи, пір року полегшують їх сприйняття. Завдяки влучним описам у цих віршах у дітей розвивається уява і розширюється кругозір, збагачується словниковий запас.

Література

1. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням укр. мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 392 с.
2. Науменко В.О. Літературне читання: укр. мова для загальноосвіт. навч. закл. з навч. укр. мовою: підруч. для 2 кл. / Віра Науменко. – К.: Генеза, 2012. – 160 с.: іл.
3. Науменко В. О. Літературне читання: укр. мова для загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою: підруч. для 3-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / Віра Науменко. – К.: Генеза, 2014. – 176 с.: іл.
4. Савченко О. Я. Літературне читання: підруч. для 2 кл. / О. Я. Савченко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 160 с.: іл.
5. Савченко О.Я. Літературне читання. Українська мова. 3 клас: підруч. для загальноосвіт. навч. закл. / О.Я. Савченко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 192 с.: іл.
6. Савченко О. Я. Літературне читання: підруч. для 4 кл. / О. Я. Савченко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2015. – С. 88 – 93
7. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах: посібник для вчителя. / О. Я. Савченко. – К.: Освіта, 2007.
8. Чабайовська М. І., Кархут О. І. Організація проектної діяльності молодших школярів у процесі проведення позаурочної роботи з літературного читання / М. І. Чабайовська, О. І. Кархут // Початкова школа. – 2014. – № 2. – С. 4 – 9.
9. Чабайовська М. І., Шароварко С.М. Використання інтерактивних технологій навчання на уроках літературного читання у початкових класах (на матеріалі творчості Т. Г. Шевченка): у кн. "Вічно живе слово Кобзаря". – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. – С. 20 - 25.
10. Чабайовська М. І., Шароварко С. М. Формування ключових та предметних компетентностей молодших школярів на уроках літературного читання у 2 класі / М. І. Чабайовська, С. М. Шароварко // Початкова школа. – 2014. – № 9. – С. 1 – 3.
11. <http://urok-ua.com>

Рудник Аліна,
студентка факультету педагогіки і психології
НПУ ім. М. П. Драгоманова;

науковий керівник – доцент Чабайовська М. І.

Вивчення літературної спадщини Великого Каменяря у початковій школі

Анотація. У статті подано аналіз літературних творів Івана Франка «Лисичка та Журавель», «Лис Микита», які вивчаються у початковій школі.

Запропоновано завдання та методичні рекомендації, які можна використати на уроках літературного читання під час опрацювання цих творів.

Ключові слова і формулювання: Великий Каменярь; казки Івана Франка «Лисичка та Журавель», «Лис Микита»; методи та прийоми вивчення казок; програмові твори І. Я. Франка для 2-3 класів, літературне читання.

Іван Франко любив дітей. "Життя, – говорив він, – мені мало всміхалося, а діти були тим весняним сонячним промінням, яке зігрівало моє серце". Саме для них, найменших, Каменярь написав чимало творів, адже в казковій одежі, в алегоричних обрядах, на думку письменника, можна краще донести до дитячої уяви велику правду людського буття, розбудити в малят цікавість та уяву до явищ природи, навчити ненавидіти зло й несправедливість, сміятися і думати.

Письменник надавав казковому жанру особливого значення у вихованні дитини. Він хотів, щоб казка була для малих слухачів засобом пізнання дійсності, щоб від "казкових фікцій" думка дитини спрямовувалася "на дальший, ширший обрій життєвого змагання".

І. Я. Франко вважав, що спочатку доцільно знайомити дітей з людськими взаєминами саме через казкові форми, бо гола правда життя може бути болючою для них. Казка ж передасть малому читачеві мудрий народний погляд на життєві конфлікти, оптимістичну віру в перемогу добра і правди. Сприймаючи казкових героїв, сміючись над ними або співчуваючи їм, дитина винесе звідси "перші і міцні основи замилювання до чесноти, правомочності, справедливості".

Коротко зупинимось на питанні опрацювання творів «Лисичка і Журавель» та «Лис Микита», з які діти вивчають у 2 та 3 класах.

Відповідно до навчальної програми [4] діти починають знайомитися з казкою Івана Франка «Лис Микита» у 2 класі (за підручником "Літературне читання" В. О. Науменко); [6] «Лисичка і Журавель» у 2 класі (за підручником "Літературне читання" О.Я. Савченко) [7] та у 3 класі (за підручником "Літературне читання" В. О. Науменко) [5]. До поданих підручників розроблені відповідні завдання в робочих зошитах.

У казці "Лисиця і Журавель" викривається нещирість улесливої Лисиці, яка привітно зустрічає кума, та, пригощаючи його, дбає тільки про те, щоб він менше з'їв. За це вона поплатилася: змушена була піти з гостин у Журавля теж голодною.

Перш за все робота над казкою розпочинається з актуалізації опорних знань про казку, її особливості. Після цього вчитель повідомляє короткі біографічні дані про автора, а потім проводиться робота над казкою «Лисичка та Журавель».

Проаналізувавши розробки уроків у методичних посібниках, можна побачити, що завдання для опрацювання казки диференційовані, підібрані з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей учнів, наявні різні методи та прийоми роботи на уроці, рекомендовано різні види читання: мовчазне, вибіркове, «ланцюжком», «дощиком» [1]. Для пояснення незрозумілих слів запропоновано словникову роботу, підібрано наочно-ілюстративний матеріал відповідно до теми уроку [2]. Також всі ці види роботи супроводжуються відповідними завданнями в зошиті [3].

Наприклад:

1. З'єднай стрілочками слова за змістом казки.

Лисичка	каша з молоком	Журавель
	буряки	
	високий глечик	
	тарілка	

2. Завдання на визначення основних елементів твору.

Запиши тему та основну думку казки.

3. Завдання на творче мислення.

Пофантазуй. Як могли б розвиватися події в казці, якби Журавель першим запросив Лисичку в гості?

4. Самостійне читання казки з наступним тестуванням:

1. Цей твір є...

- А) оповіданням; Б) казкою.
2. Хто перший запросив приятеля у гості?
А) Лисичка; Б) Журавель.
3. На що сподівався кожен із гостей?
А) що прийде у гості й гарно поговорить;
Б) що прийде у гості й гарно поїсть.
4. Чи підійде до казки такий заголовок? «Яке частування, таке й дякування?»
А) так; Б) ні.
5. Від чого народ застерігає в цій казці?
А) від скупості; Б) від лінощів.
6. Яка головна думка твору?
А) роби комусь так, як хочеш, щоб робили тобі;
Б) комусь можеш робити як-небудь, аби тобі робили добре.

5. Поділ казки на логічно-завершені частини. Стислий переказ кожної частини.

6. Читання казки в особах.

7. Робота над приказками.

Випишіть з тексту приказку. Розкрийте її зміст.

8. Як промовляли запрошення в гості Лисичка і Журавель? Запиши в дужках відповідні пояснення.

- Приходь, Журавлику! Приходь, любчику! Чим хата багата, тим і вгощу.
(_____)

- А ти б, Лисичко, до мене завтра в гості прийшла. (_____)

9. Які риси вдачі персонажів засуджуються в цій казці? Стосуються вони обох героїв чи одного з них? На чиєму боці твої симпатії? Поясни свій вибір.

Широкої популярності набула поема-казка Івана Франка "Лис Микита". У ній також використаний відомий у світовій літературі мандрівний сюжет про хитрого лиса та його пригоди. У цьому творі письменник висміює вади людського суспільства.

Можна запропонувати такі завдання:

1) Вступна бесіда.

— Казочка, з якою ми ознайомимося сьогодні, називається «Лис Микита».

— Що ви знаєте про лисицю, її повадки, поведінку? (Демонстрування малюнка лисиці).

— У яких казочках ви зустрічалися із нею?

— Автор цієї казки — І. Я. Франко (подаємо короткі відомості про автора).

2) Читання учнями тексту про І. Я. Франка - індивідуальне голосне.

3) Читання казки учнями мовчки.

— Назвіть персонажів прочитаної казки.

4) Словникова робота.

Леститися — ніжно горнутися, виявляти ласку до кого-небудь.

Шарпнула — тягти кого-, що-небудь посмиком; різко, рвучко смикати за щось.

Вовтузитися — не сидіти спокійно; соватися.

5) Читання казки учнями «ланцюжком».

— Де Вовчиця зустріла Лиса?

— Що він робив?

— Яким автор зобразив Лиса і Вовчицю?

— Чим закінчилася риболовля для Вовчиці?

— Пригадайте українську народну казку, до якої подібний твір Івана Франка.

— Розгляньте малюнок до казки.

— Яким зображено Лиса?

6) Читання казки учнями в особах.

7) Ілюстрування казки (за бажанням).

У роботі над казкою широко застосовуються прийоми інсценізації і драматизації.

Інсценізація - це переробка будь-якого твору (у тому числі і казки) для сцени або кіно.

Під драматизацією розуміють передачу подій, розказаних у прозовому чи віршованому творі, у драматичній формі, тобто в особах. У цих випадках доречно скористатися масками, деталями костюмів героїв казок.

Існують наступні рекомендації при читанні казок:

1. Зазвичай перед читанням казки проводиться невелика підготовча бесіда (можна запитати, які казки бувають, які читали; організувати

виставку казок). Перед читанням казок про тварин можна нагадати про звички тварин, показати ілюстрацію цих тварин.

2. Казку читає зазвичай вчитель, але бажано її розповідати.

3. Роботу над казкою вести як над реалістичною розповіддю, не пояснюючи, що «так у житті не буває», що це вигадка.

4. Казку можна використовувати для складання характеристик і оцінок, так як персонажі казок зазвичай є виразниками однієї - двох характерних рис, яскраво розкриваються у їхніх вчинках.

5. Не переводити мораль казки у сферу людських характерів і взаємин. Дидактизм казки настільки сильний, яскравий, що діти самі роблять висновки: «Заслужено жабі - не треба хвалитися» (казка «Жаба - мандрівниця»). Якщо діти прийдуть до подібних висновків, то можна вважати, що читання казки досягло мети.

Школа потребує нових нетрадиційних ідей, що відповідали б оптимальному розвитку дитини, сучасним потребам людства. І тому важливу роль відіграє творче навчання, в основу якого потрібно покласти використання різних засобів, підходів до розвитку дитини, орієнтованих на досягнення оригінального результату. Адже В. Сухомлинський зазначав, що «... без творчого життя особистість не може бути вихованою, без творчості немислимі духовні, інтелектуальні, емоційні, естетичні взаємовідносини». Саме творчість стимулює розвиток мислення, інтересів, дослідницьку діяльність.

Застосування таких завдань у навчальному процесі має на меті навчити учнів розв'язувати нові незвичні завдання шляхом аналогізування й комбінування; активізувати для цього свої інтелектуальні та творчі сили, спрямовувати їх на знаходження рішення нового завдання, а також вивчати й повторювати навчальний матеріал незвичним та ефективним способом [8].

У початкових класах народна казка справляє значний вплив на особистість дитини. Їх доречно використовувати у початковій школі, тому що казковий епос має велике значення у формування особистості школяра і в його подальшому розвитку, а також служить джерелом його залучення до національно-культурних традицій українського народу [10].

Казка допомагає розвивати дітей, вчить їх бути добрими, чуйними не силоміць, а через висновки самої дитини. До того ж казки служать моделями правильної поведінки для них, своєрідно готують їх до

можливих труднощів у житті. За допомогою казки психологи допомагають молодшим школярам вирішити особисті проблеми у спілкуванні з друзями, родичами, знайти вихід із складних ситуацій. І наприкінці хочеться сказати, що казка – джерело повчальних розваг для дітей і нескінченна тема для творчості, на що треба обов'язково звернути увагу вчителів під час їх підготовки до проведення уроків на дану тематику.

Література

1. Ковальчук Н. О., Настенко А. І. Літературне читання. 2 клас. II семестр (за підручником В. О. Науменко). — 152 с. — (Серія «Початкова школа. Мій конспект»).
2. Літературне читання. 2 клас. II семестр (за підручником О. Я. Савченко). –160 с. – (Серія «Початкова школа. Мій конспект»).
3. Мартиненко В. О. Літературне читання. Робочий зошит : навчальний посібник для учнів 2 класу. – 80 с.
4. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням укр. мовою. 1- 4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 392 с.
5. Науменко В. О. Літературне читання: укр. мова для загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою: підруч. для 3-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / Віра Науменко. – К.: Генеза, 2014. – 176 с.: іл.
6. Науменко В.О. Літературне читання: укр. мова для загальноосвіт. навч. закл. з навч. укр. мовою: підруч. для 2 кл. / Віра Науменко. – К.: Генеза, 2012. – 160 с.: іл.
7. Савченко О. Я. Літературне читання: підруч. для 2 кл. / О. Я. Савченко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 160 с.: іл.
8. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах: посібник для вчителя / О. Я. Савченко. – К.: Освіта, 2007.
9. Савченко О.Я. Літературне читання. Українська мова. 3 клас: підруч. для загальноосвіт. навч. закл. / О.Я. Савченко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 192 с.: іл.
10. Чабайовська М. І., Шароварко С. М. Формування ключових та предметних компетентностей молодших школярів на уроках літературного читання у 2 класі / М. І. Чабайовська, С. М. Шароварко // Початкова школа. – 2014. – № 9. – С. 1 – 3.

Перегон Тетяна,

студентка факультету педагогіки і психології

НПУ ім. М. П. Драгоманова;

науковий керівник – доцент Чабайовська М. І.

Музей-садиба Івана Яковича Франка в Нагуєвичях

Анотація. Стаття присвячена вивченню біографії І. Я. Франка, зокрема дитячих років письменника. Досліджено місце його народження, роки початку, подано детальну інформацію про сім'ю письменника.

Ключові слова: І. Я. Франко, музей-садиба, село Нагуєвичі, Слобода, криниця, творчий доробок Івана Франка.

Душа людини формується там, де вона народилася та зробила свої перші кроки. Тож бодай трохи зрозуміти сутність Франка можна, побувавши в його батьківській садибі, розташованій у селі Нагуєвичях Львівської області. Франківські місця тут, у першу чергу, пов'язані з хатою батьків письменника.

Сім'я мешкала на хуторі Слобода, що розкинувся на горбі в нижньому кінці села Нагуєвичі, яке довгою стрічкою простягнулося вздовж річки Збір поміж лісів – Радичів, Панчужна, Діл. Оселя Франків неодноразово руйнувалася: хату, кузню, господарські будівлі та криницю відтворили за описом поета «Моя вітцівська хата». Франко докладно перечислив речі, які містилися в долішній та горішній кімнатах, указав їх розміщення.

«Моя батьківська хата була під солом'яною стріхою, пошита китицями з житньої соломи. Вона була збудована правдоподібно ще наприкінці XVIII ст. у часі першого оселення Нагуєвської Слободи, а мати мого вітця десь у 20 рр. XIX ст. купила її з усім обійстям, з 12 прутами поля та усіма господарськими приладами. Звичаєм майже всіх підгірських хат вона була орієнтована вікнами на полудень, мала дві обори... В хаті було дві кімнати, долішня, де стояла глиняна піч, при ній припічок і запічок...».

На подвір'ї – шопа-шпиклір, кузня, посередині – Франкова криниця. Коли недуга паралізувала руки поета, йому наснився дивний сон. Нібито потрібно знайти в криниці ключ, який впустив туди ще в 9-річному віці, – тоді хвороба мала відступити. Поет приїхав до батьківської хати, щоб розкопати криницю, але вітчим його відмовив: оскільки в це місце вдарила блискавка, воно вважалось нечистим, тому його не радили зачіпати.

Довкола Слободи – царство лісу. Франко виростав серед природи, змалечку ходив до лісу й серед друзів вирізнявся особливими здібностями: швидко знаходив гриби, вмів ловити рибу руками.

У хаті-музеї збереглося чимало оригінальних експонатів, серед яких поет народився, вимовив перші слова, зазнав дитячих радощів та гіркоти сирітства.

Іванова мати – Марія – була на 33 роки молодшою від батька. Дівчина була набожною, часто ходила з матір'ю до церкви, де її запримітив поважний пан Яків Франко. Вона запала чоловікові в душу. У Марійчиній родині панував матриархат, тож Яків пішов просити руки коханої у її матері. Перший син – Іванко – з раннього дитинства виявляв неабиякі розум та кмітливість. Коли йому сповнилось шість років, тато віддав його до школи в сусіднє село: хоча в Нагуєвичах також був навчальний заклад, батьки хотіли, аби первісток вивчав іноземні мови.

Протягом десяти днів хлопчик навчився читати й у першому класі вже розмовляв польською та міг співати всю Службу Божу.

Найпершою школою життя Франко вважає батьківську кузню. Поки батько працював, годинами сидів біля нього: пізніше згадував, що тато терпляче пояснював, як потрібно жити з людьми й для людей. Послухати оповіді мудрого Якова любили й дорослі. В оповіданні «Злісний Сидір» письменник писав:

«Скоро тільки, бувало, тато ввійде до кузні та, беручись до роботи, заценькає молотком по бабі (ковадлі), так зараз, гляди, починають сходитися сусіди, близькі і дальші, далі прибувають люди з села, а то й геть з дальших сіл з роботою, деякі приїздять возами, – і на оборі сміхи...».

Коли Іванові було дев'ять років, батько помер. Мати вийшла заміж удруге. Вітчим уважно ставився до дітей й після нормальної школи віддав Івана до Дрогобицької гімназії. Хлопець стидався бідного вбрання, але, на подив викладачів та однокласників, навчався на «відмінно».

Коли Іванові минуло 15, відійшла в інший світ його мати, й вихованням дітей зайнялася мачуха. Позбавлений опіки рідних батьків у дитинстві, Франко надзвичайно любив дітей – часто брав участь у їхніх іграх, подовгу спостерігав за малечею.

Багато краян ставали героями чи прототипами творів: сільський священник Йосип Левицький, дяк Василь Гром, писар Кость Дум'як, рідний батько Яків, коваль. Також односільці допомагали йому записати, закарбувати в пам'яті нащадків народну творчість, бо ще маленьким Іван полюбив казки. Мов зачарований, міг слухати казки про тварин, які розповідала йому мати, але

згодом багато казок доводилося йому чути від сільських оповідачів – дідусів та бабусь.

До речі, Франко присвятив своєму селу чимало наукових праць, приміром «Неолітичні знахідки в околицях Нагуєвич і їх сучасні вживання», «Коляда в Нагуєвичах», «Спалення Упирів в селі Нагуєвичі в 1831 р.», «Лісові шкоди, кари в Нагуєвичах», «Татарські напади на Підгір'я». І загалом зі своєї колосальної літературної спадщини в Нагуєвичах написав чимало творів, зокрема, повість «Захар Беркут», багато оповідань, поезій. Іван Франко писав твори не лише українською, а й польською, німецькою та іншими мовами. Перекладав сонети Шекспіра, «Фауст» Гете, «Мертві душі» Гоголя на українську, досліджував Шевченка та перекладав його твори на німецьку мову.

При цьому встигав працювати на землі як звичайний селянин і часто жив в поганих матеріальних умовах, не маючи ні взуття, ні лампи, щоб працювати вечорами.

В Івана Франка було багато псевдонімів – Джеджалик, Брут Хома, Мирон, Живий, Кремень, Марко (близько 100 псевдонімів).

Незважаючи на всю серйозність і відповідальність, якими володів він, в дитинстві його улюбленим заняттям була їзда на велосипеді. Йому подобалося відправлятися в далеку поїздку за грибами або ж на риболовлю.

І. Я. Франко, будучи учнем гімназії, зміг зібрати величезну бібліотеку книг, яка вміщала в себе більше 500 примірників творів як української літератури, так і німецької, польської та інших європейських мов. Більш того, деякі твори він переклав українською мовою, а також написав кілька сюжетних оповідань польською і німецькою мовами.

Письменник вважав себе пекарем, який випікає хліб для щоденною вжитку. Та творчий доробок І. Франка став для нас духовною програмою і скарбом неоціненним, який не вичерпається ніколи.

Література

1. Науменко В.О. Літературне читання: укр. мова для загальноосвіт. навч. закл. з навч. укр. мовою: підруч. для 2 кл. / Віра Науменко. – К.: Генеза, 2012. – 160 с.: іл.
2. Науменко В. О. Літературне читання: укр. мова для загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою: підруч. для 3-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / Віра Науменко. – К.: Генеза, 2014. – 176 с.: іл.
3. Савченко О. Я. Літературне читання: підруч. для 2 кл. / О. Я. Савченко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 160 с.: іл.
4. Савченко О.Я. Літературне читання. Українська мова. 3 клас: підруч. для загальноосвіт. навч. закл. / О.Я. Савченко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 192 с.: іл.

5. Савченко О. Я. Літературне читання: підруч. для 4 кл. / О. Я. Савченко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2015. – С. 88 – 93.
6. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах: посібник для вчителя / О. Я. Савченко. – К.: Освіта, 2007.
7. Чабайовська М. І., Кархут О. І. Організація проектної діяльності молодших школярів у процесі проведення позаурочної роботи з літературного читання / М. І. Чабайовська, О. І. Кархут // Початкова школа. – 2014. – № 2. – С. 4 – 9.
8. Чабайовська М. І., Шароварко С.М. Використання інтерактивних технологій навчання на уроках літературного читання у початкових класах (на матеріалі творчості Т. Г. Шевченка): У кн. "Вічно живе слово Кобзаря". – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. – С. 20 - 25.
9. Чабайовська М. І., Шароварко С. М. Формування ключових та предметних компетентностей молодших школярів на уроках літературного читання у 2 класі / М. І. Чабайовська, С. М. Шароварко // Початкова школа. – 2014. – № 9. – С. 1 – 3.

Юхименко Аліна,
студентка факультету педагогіки і психології
НПУ ім. М. П. Драгоманова;

науковий керівник – доцент Чабайовська М. І.

Місця життя та діяльності І. Я. Франка в Україні

Анотація. У статті йдеться про пам'ятні місця в Україні, пов'язані з ім'енем Івана Франка: Львів – місто, де він прожив сорок років; Київ, де він одружився з Ольгою Хорунжинською; шанування пам'яті Великого Каменяра в наш час.

Ключові слова і формулювання: Львів, журнал "Друг", Личаківське кладовище, літературно-меморіальний музей; Київ, Ольга Хорунжинська; Великий Каменяр, Київський драматичний театр імені Івана Франка, 50-томне видання творів І. Я. Франка.

*...Франко – наш найкращий провідник, наш учитель,
ясне сонце на українському небі...*

В. Стефаник

Місто Львів – місто Івана Франка

Львів – місто Франка, де він прожив сорок років з відпущених йому Богом п'ятдесяти дев'яти.

Перший зв'язок Івана Яковича Франка зі Львовом утворився навесні 1874 року, коли юний поет надіслав свої вірші до журналу "Друг", де вони були надруковані в травні 1874 року. Через рік Іван Франко вступає до Львова. Це місто він любив, проклинав, тужив за ним, коли був у розлуці, називав рідним. Вже інші назвуть це місто кафедральним містом Івана Франка.

Парк імені І. Я. Франка. 28 грудня 1879 р. молодий письменник був учасником загальноміських зборів робітників у парку, який тепер носить його ім'я.

Споруда Успенської церкви. Поруч – сірий будинок, в якому мешкали священики. На другому поверсі було помешкання Ольги Рошкевич – першої любові Івана Франка.

Вулиця Грушевського, 4 – у 1871 р. носила назву Святого Миколая. За цією адресою починається студентське життя Івана Франка. Тут він слухає лекції з української та класичної філології.

На вул. Баторія (тепер Князя Романа) був ряд антикварних магазинів, які відвідував І. Франко в супроводі Василя Стефаніка та Леся Мартовича. У пошуках своїх персонажів, вивчаючи обличчя людей, він не раз приходив на львівські базари.

Подорож львівськими кав'ярнями, в яких бував І. Я. Франко, – це вагома частка львівського життя поета. Ставлення І. Франка до спілкування у веселому товаристві львівських кав'ярень неоднозначне. Більшість знайомих стверджує, що він не любив веселого товариства, не пив, не курих і не любив подібного оточення. Отже, львівські кав'ярні у житті Франка.

Вулиця Академічна, що розташована поруч, пов'язана з кав'ярнею "Центральною", в якій часто бував Франко, читав віденську пресу, що йому завжди було до вподоби. Поруч, після зруйнування садиби Олександра Фредра, постала кав'ярня "Шкоцька". Позитивна енергетика кав'ярні ще багато років після Франка була центром наукової творчості львівської професури.

С. Єфремов розповідає, що після зустрічі з І. Франком, він та І. Труш рушили до кав'ярні "Метрополь". Іван Якович почав утаємничувати приїжджого українця у львівське життя. Упродовж двох місяців друзі зустрічалися тут щоденно на 1-2 години. Відпочивали від щоденної праці за горнятком "гербати", "мелянжу", "чоколяди", читали газети, дебатували на різні теми. Для наддніпрянця такий спосіб відпочинку спочатку здавався незвичним. Але згодом він збагнув і переваги, адже, окрім відпочинку, тут відбувалися побачення, писалися статті. Саме тут І. Франко розкривався з іншого боку. Був справжнім енциклопедистом, що кохався, окрім всього, у розповідях про природу в горах. Не любив панувати в розмові, зате любив слухати. Відрізнявся своїм костюмом: вишивана сорочка, старенький гарнітур. Удома у Франка не затишно, тому часто запрошував своїх друзів, знайомих до кав'ярень. Серед фраків і жабо Франко у своїй вишитій сорочці відпочивав, спілкувався, роздумував...

Пл. Галицька, 7 (будинок не зберігся) – початок 1876 року. Галицька площа. Бойківська кам'яниця – перше помешкання Івана Франка. Тут, на першому поверсі будинку, студент І. Франко жив зі студентами Михайлом

Павликом та Ярославом Рошкевичем. З цього будинку І. Франко мандрував за місто вудити рибу та ловити раки. У 1880 році до приїзду Франца Йосифа бойківська кам'яниця була знесена. У підвалах будинку синьовидські бойки зберігали яблука та груші. Саме тут І. Франко написав драму "Три князі на один престол". У 1911 році за проектом чеського архітектора Боубліка на цьому місці було споруджено модерновий будинок.

Вул. Каменярів, 4 (вул. Кляйнівська). Тут у помешканні М. Павлика Франко займав кімнату з кухнею. Напроти будували дім, і, можливо, тому з'явилося оповідання "Муляр", згодом поезія "Каменярі". Василь Пачовський писав: "Освячені "Каменярами", ми, учні, фотографувалися в одязі каменярів". Згодом, коли Пачовський став уже студентом і приїхав до Львова за книжками, Франко не тільки подарував кілька, але і почастивав. Поселився тут Іван Франко після виходу з Кармелітської тюрми, втративши наречену Ольгу Рошкевич, яку батько примусив вийти заміж за іншого. Звідси Іван Франко пішов на недовгу військову службу.

Вул. С. Баторія, 5 (тепер вул. Князя Романа) – приміщення суду і в'язниці, в якій перебував І. Франко. Суд над Франком відбувався у головній залі нового тоді судового будинку по вул. Баторія, поруч з в'язницею. Судове засідання тривало кілька днів.

Вул. Городоцька. В'язниця "Бригітки", де влітку 1889 р. перебував Іван Франко. Це було його третє ув'язнення. Причина – звинувачення у шпіонажі на користь Росії. Це була страшна в'язниця, на подвір'ї якої здійснювали езекуції і покарання в'язнів. Але сумнозвісна історія "Бригіток" часів польської "санації" та II Світової ще попереду.

Вул. Голубова, 9 (тепер вул. Л. Глібова) – у 1886 р. І. Франко разом з Ольгою Федорівною Хорунжинською винаймає помешкання. Треба було платити щомісяця 30 корон, у той час як заробіток І. Франка в 1887-1888 рр. у газеті "Kurier Lwowski" становив 75 корон. Це була перша квартира, у якій оселилося молоде подружжя Франків. Дружина І. Франка Ольга Хорунжинська була родом з Києва, Франко познайомився з нею у 1885 році.

Будинок Івана Франка (тепер музей Івана Франка). У 1900 році Іван Франко викупив на околиці Львова, яку називали Софіївкою, на вулиці Вінцента Понінського, дев'ять сотих землі і розпочав будівництво своєї

вілли. Був укладений контракт між купцем Й. Рогсеком, М. Грушевським та І. Франком.

Залізничний вокзал. У жовтні 1861 р. було завершено будівництво вокзалу у Львові. Подорожуючи до Києва, Франко скористався потягом Львів – Підволочиськ, що курсував з вересня 1873 року, а з 1884 р. І. Франко подорожує до рідних місць залізничними шляхами: Львів – Стрий, Дрогобич – Борислав, Станіславів – Гусятин. Востаннє сходами центрального входу до залізничного вокзалу Іван Франко крокував у 1914 році, напередодні І Світової війни. Згадує донька письменника Ганна Франко: "У 1914 році тітка з Києва вислала мені запрошення. Тато хотів відвезти мене до Києва (був уже давно важкохворим). Жандарми на російському кордоні не радили йому їхати. Я поїхала сама. Більше тата не бачила...".

Личаківське кладовище. На початку 1916 року стан здоров'я І. Я. Франка значно погіршився. У лютому 1916 року Катря Гриневичева віддала поета до шпиталю Українських Січових Стрільців на вул. Петра Скарги, 2-а. У палаті хворого було жовнірське ліжко. За поетом доглядав його племінник Василь, син брата Захара. Іван Якович почував себе дуже погано – відмовляло серце, були немічними руки. За два тижні перед смертю Франко пішов додому через все місто пішки в супроводі Василя. І. Франко залишився зовсім без рідних: сини воювали на фронтах, дочка поїхала до Києва, дружина була в лікарні.

Франко і Київ

Великою подією в житті І. Я. Франка, яка відірвала його на якийсь час від щоденних клопотів, була цікава і корисна подорож до Києва. Київ як культурний центр України вже давно приваблював його. Він неодноразово висловлював бажання відвідати Наддніпрянську Україну, побувати в Київському Університеті, попрацювати в бібліотеках, а головне познайомитися з людьми, про яких знав лише з переказів та листів.

У кінці лютого 1885 року Франко вперше приїхав до Києва. Місто справило на письменника сильне враження.

Наукові заклади, бібліотеки музеї, старовинні церкви та собори, що зберігали пам'ять про героїчну історію українського народу та його

боротьбу з іноземними загарбниками, були для нього справжнім відкриттям.

Та найбільшою радістю для письменника стали зустрічі з діячами української культури та літератури, про які він давно мріяв. Тут Франко познайомився і зійшовся з відомим класиком української музики – композитором Миколою Віталійовичем Лисенком. Любов до народу та його пісень, співчуття до долі трудящих породили творчу дружбу між двома геніями українського народу. Внаслідок цих творчих зустрічей український композитор записав й обробив численні народні пісні, зібрані в кількох збірках.

Місто та довгі гарячі розмови зріднили поета й композитора. Франко наспівував Лисенкові галицькі коломийки, підгірські пісні, які дуже сподобалися митцеві. З часом він поклав їх на музику.

І. Я. Франко познайомився в Києві з Трегубовим, зустрівся тут з О. Кониським та В. Антоновичем. «Весною 1885 р., – писав Франко, – я перший раз поїхав до Києва, стараючись склонити тамошніх людей, щоби допомогти заснувати новий часопис літературний. Головна користь з тої подорожі була та, що я пізнав людей; щодо часопису, то небагато вийшло добра».

Знову в перших числах травня 1886 року І. Франко вдруге поїхав до Києва. Він мав надію знайти – таки спільну мову з київськими прогресивними діячами, одержати підтримку в своїй діяльності. Під час перебування у Києві Іван Якович знову зустрічався з М.Лисенком. З цього часу ще більше зміцніли дружні відносини між двома геніальними людьми. Як і слід було сподіватися, серед київської громадівської інтелігенції Франко не знайшов і тепер ні спільної мови, ні підтримки.

Головне, що трапилось з Іваном Франком у Києві, то він одружився з Ольгою Хорунжинською.

Шанування пам'яті Великого Каменяра в наш час

У Львові в будинку, де останні роки жив І. Я. Франко, відкрито літературно-меморіальний музей.

З іменем Великого Каменяра на борту несеться по морських хвилях велетенський теплохід, який щороку перевозить десятки тисяч пасажирів.

Його ім'ям названий Київський драматичний театр, багато установ освіти, науки, культури в Україні та за кордоном.

Він живе в мільйонних виданнях своїх книг. В Україні в 50-60-х роках було традиційно здійснено 20-томне видання творів І. Франка, в 70–80-х – 50-томне.

Урочисто відзначаються його ювілеї, які наближають Івана Яковича Франка до нас, роблячи його нашим сучасником.

Література

- 1) <https://uk.m.wikipedia.org/wiki>
- 2) <http://www.abc-people.com/data/franko/dat1.htm>
- 3) <http://dovidka.biz.ua/tsikavi-fakti-pro-ivana-franka/>

ІВАН ФРАНКО В ІЛЮСТРАЦІЯХ

Нагуєвичі. Садина Івана Франка

**Іван Франко, учень третього класу Дрогобицької гімназії
(із групового фото 1870 р.)**

**Давній корпус келій кляштора кармелітів (Дрогобич, вул.
Трускавецька, 2)**

У 19 ст. використовувався василіянською нормальною (тобто початковою) школою, в якій в 1864 – 1867 рр. навчався Іван Франко

Іван Франко у молоді роки, 1875

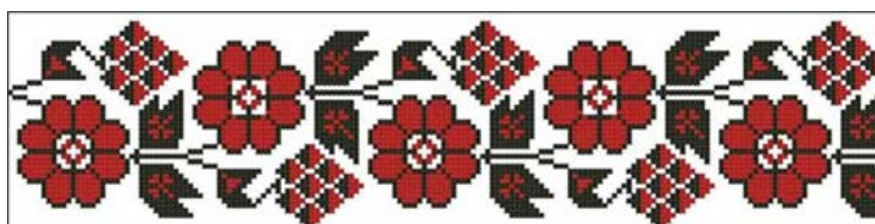
Пам'ятник Франкові в Нагуєвичах

**Монумент Каменяреві
в м. Коломия**

**Андрій, Тарас, Петро, Ганна – діти
Івана Франка і Ольги Хоружинської**

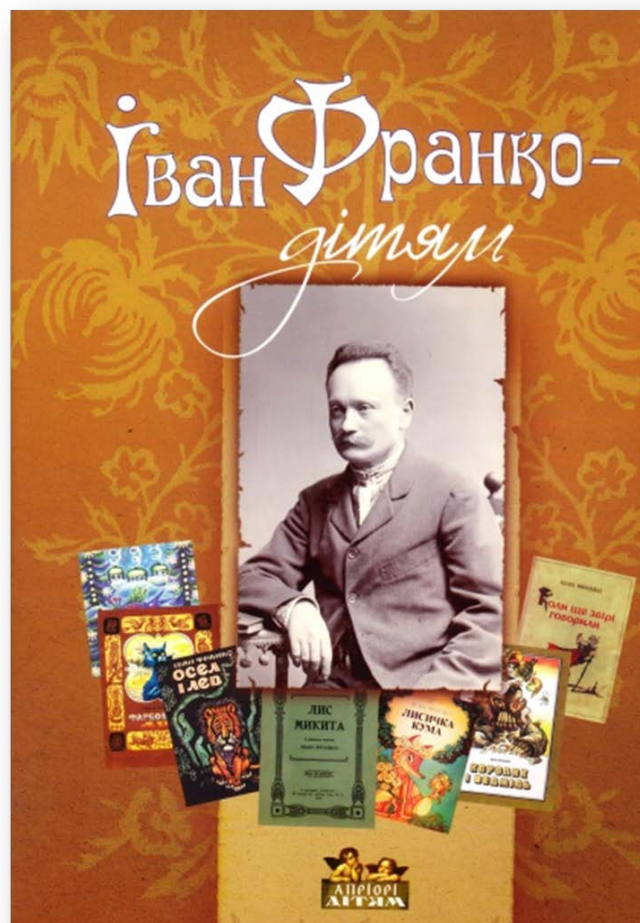
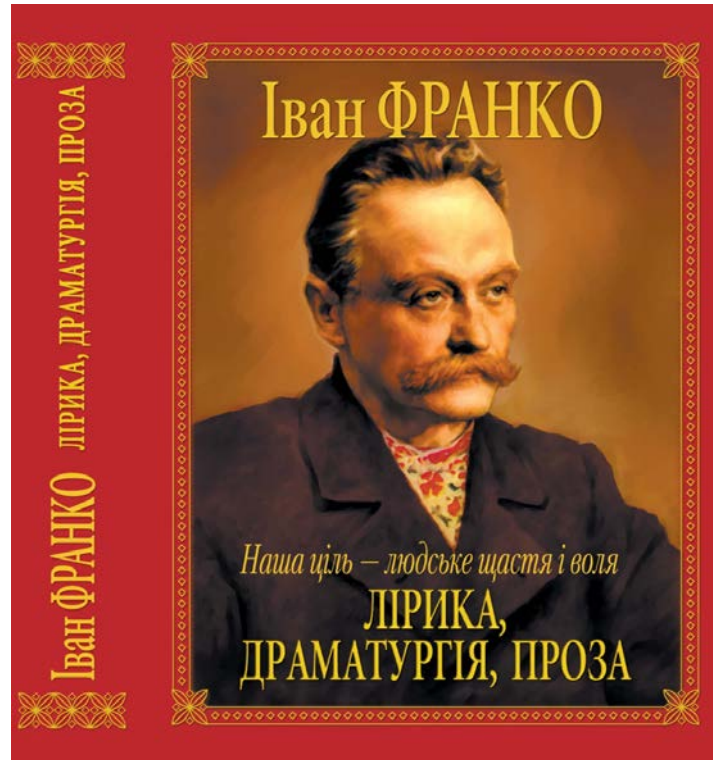

Серед близьких та друзів

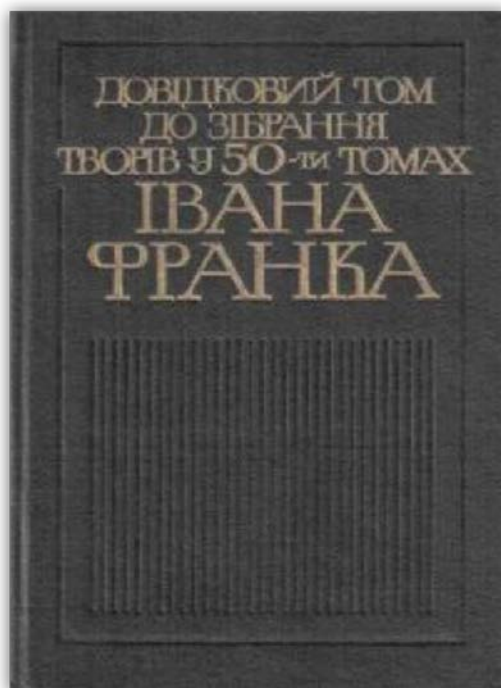
Учасники з'їзду українських письменників у Львові з нагоди 100-річчя виходу в світ «Енеїди» Котляревського, 1898 р: Сидять у першому ряду: Михайло Павлик, Євгенія Ярошинська, Наталія Кобринська, Ольга Кобилянська, Сильвестр Лепкий, Андрій Чайковський, Кость Паньківський (старший). Стоять у другому ряду: Іван Копач, Володимир Гнатюк, Осип Маковей, Михайло Грушевський, Іван Франко, Олександр Колесса, Богдан Лепкий. Стоять у третьому ряду: Іван Петрушевич, Філарет Колесса, Йосип Кишакевич, Іван Труш, Денис Лукіянович, Микола Івасюк

Багатогранна творчість І. Я. Франка

У світі Франкової казки

**Це боротьба, мука і передчуття щастя України.
України і людськості.**

Максим Рильський

**Літературно-меморіальний музей Івана Франка
у Криворівні Верховинського району**

**Пам'ятник на могилі Івана Франка
у Львові**

"Лиш боротись – значит жить".

*"А слово - струм.
А слово - зброя.
А віще слово - вікове".*

Портрети Франка на банкнотах різних років номіналом 20 гривень

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ВИСЛОВИ ІВАНА ФРАНКА ТА ЦИТАТИ З ЙОГО ТВОРІВ	5
ІВАН ЯКОВИЧ ФРАНКО	6
Чабайовська М. І. ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ СВЯТО "НАМ ПОРА ДЛЯ УКРАЇНИ ЖИТЬ!"	7-23
СЦЕНАРІЙ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО СВЯТА "НАМ ПОРА ДЛЯ УКРАЇНИ ЖИТЬ!"	24-48
ДОПОВІДІ, ВИГОЛОШЕНІ НА СТУДЕНТСЬКІЙ НАУКОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ.....	59-81
Проценко Наталія "СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТА ЕСТЕТИЧНІ ПОГЛЯДИ І. Я. ФРАНКА"	49-53
Нижник Настя "ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ІВАНА ФРАНКА".....	54-57
Цихмейструк Оксана "ОПОВІДАННЯ ІВАНА ФРАНКА ПРО ШКОЛУ" ..	58-62
Світайло Вікторія " ВІРШОВАНІ ТВОРИ І. Я. ФРАНКА В ПРОГРАМІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ"	63-68
Рудник Аліна "ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ ВЕЛИКОГО КАМЕНЯРА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ"	69-74
Перегон Тетяна "МУЗЕЙ-САДИБА ІВАНА ЯКОВИЧА ФРАНКА В НАГУЄВИЧАХ "	75-78

Юхименко Аліна "МІСЦЯ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ І. Я. ФРАНКА В
УКРАЇНІ" 79-84

ІВАН ФРАНКО В ІЛЮСТРАЦІЯХ 85-98